

1. WSTĘP

1.1. CEL OPRACOWANIA

Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003r. Nr 80, poz. 717 ze zm.) nakłada na samorząd gmin obowiązek sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” dla obszaru gminy w granicach administracyjnych.

Zadaniem „Studium” jest określenie polityki przestrzennej gminy oraz ustalenie lokalnych zasad zagospodarowania terenów.

Celem „Studium” jest koordynacja działań przestrzennych na terenie gminy i stworzenie warunków do ekorozwoju i harmonijnego współdziałania sąsiadujących jednostek i terenów.

Głównym celem pierwszej części opracowania jest określenie uwarunkowań przestrzennych oraz społeczno – gospodarczych w zagospodarowaniu gminy.

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” nie jest aktem prawa miejscowego.

1.2. UZASADNIENIE SPORZĄDZENIA „ZMIANY STUDIUM”

Zachodzące na terenie gminy zmiany gospodarcze, wpłynęły na potrzebę aktualizacji polityki przestrzenno-gospodarczej Gminy, wyrażonej m.in. w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”. Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003r. Nr 80, poz. 717 ze zmianami) wprowadziła wymóg zachowania zgodności ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z ustaleniami „Studium”. Planowany dalszy rozwój inwestycji, wynikający zarówno z potrzeb realizacji polityki przestrzennej Gminy jak i zainteresowania inwestorów prywatnych, wymaga dostosowania zapisów studium w zakresie zasięgu i lokalizacji terenów inwestycyjnych (w szczególności terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej). Aktywizacja nowych terenów wymaga w pierwszym etapie dostosowania zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy do aktualnych oczekiwań i potrzeb, co w dalszej perspektywie umożliwi sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z zachowaniem ładu przestrzennego oraz potrzeby ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Pierwotne studium uchwalone zostało w roku 2006, w związku z czym, nie wystąpiła konieczność uzupełnienia zakresu merytorycznego Studium wynikającego z wymagań obowiązującej ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003r. Nr 80, poz. 717 ze zmianami).

1.3. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miłkowice” opracowano na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów prawnych:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003r. Nr 80, poz. 717 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233);
- Ustawy prawo ochrony środowiska z dnia 27.04.2001 roku (t.j. Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 ze zm.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. z 2004r Nr 168, poz. 1764);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. z 2004r Nr 220, poz. 2237);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92, poz. 1029);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz.U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, ze zm.);
- Ustawa z dnia 03.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2004r. Nr 121, poz. 1266 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2005r. Nr 45, poz. 435 ze zm.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o zabytkach i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r. Nr 162, poz.1568 ze zm.);
- Ustawa z dnia 18.07.2001 r. - Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2005r. Nr 239, poz. 2019 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27.04.2001 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2007r. Nr 39, poz. 251 ze zm.);
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2005r., Nr 228, poz. 1947 ze zm.);
- Ustawa o drogach publicznych z dnia 21 marca 1985 roku (t.j. Dz. U. z 2007r. Nr 19, poz. 115 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43 poz. 430);
- Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych z dnia 31 stycznia 1959 r. (Dz. U. z 1959 r. Nr 11, poz. 62, ze zm.);
- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.);

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 maja 2004r. w sprawie sposobu uwzględniania w zagospodarowaniu przestrzennym potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. z 2004r. Nr 125, poz. 1309).

1.4. MATERIAŁY WEJŚCIOWE DO OPRACOWANIA

W toku opracowania przeanalizowano i wykorzystano następujące materiały wejściowe oraz oceniono ich przydatność dla niniejszego opracowania:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miłkowice wprowadzone Uchwałą Nr IV/23/99 Rady Gminy z dnia 27 lutego 1999r;
2. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy MIŁKOWICE Uchwała Nr XVI/86/2000 Rady Gminy Miłkowice z dnia 26 czerwca 2000r.
3. Opracowanie ekofizjograficzne dla Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miłkowice. Fizjo Geo. luty 2006r.
4. Aktualnie obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania obszarów położonych na terenie Gminy Miłkowice (1995 – 2009);
5. Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Dolnośląskiego wprowadzony uchwałą Nr XLVIII/873/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30.08.2002r. opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego Nr 4, poz. 100;
6. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Miłkowice, październik 2004;
7. Plan urządzeniowo – rolny. Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Legnicy. grudzień 1999.
8. Mapy ewidencji gruntów;
9. Mapy sytuacyjno-wysokościowe;
10. Wnioski od instytucji i osób fizycznych.

1.5. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miłkowice opracowane zostało na podstawie obowiązującej ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 ze zm.).

W niniejszej części dotyczącej „Studium” uwzględniono uwarunkowania przestrzenne i społeczno - gospodarcze, dokonano wszechstronnej analizy stanu istniejącego w zakresie elementów zagospodarowania przestrzennego, ich rozmieszczenia i podstawowych parametrów, dokonano analizy zagadnień rolnych, środowiskowych i technicznych.

W celu zapewnienia koordynacji działań w zarządzaniu gospodarką przestrzenną zarówno na poziomie lokalnym jak i ponadlokalnym, w „Studium” zapewniono spójność niniejszego dokumentu z „Planem zagospodarowania przestrzennego Województwa Dolnośląskiego” poprzez uwzględnienie uwarunkowań wynikających z realizacji ponadlokalnych celów publicznych oraz programów zawierających zadania rządowe.

1.6. ZAKRES ZAPISU UWARUNKOWAŃ PRZESTRZENNYCH GMINY

Dla realizacji przyjętych szczegółowych celów polityki przestrzennej, w „Studium” określono w szczególności:

1. Uwarunkowania wynikające z lokalnych zasobów środowiska naturalnego,
2. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania terenów, stanu ładu przestrzennego oraz stanu prawnego gruntów;
3. Uwarunkowania związane z ochroną środowiska przyrodniczego, stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
4. Uwarunkowania związane z ochroną środowiska kulturowego, wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
5. Uwarunkowania związane z warunkami i jakością życia mieszkańców oraz ochroną ich zdrowia;
6. Uwarunkowania związane z bezpieczeństwem ludności i jej mienia, w tym obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi;
7. Uwarunkowania związane z potrzebami i możliwościami rozwoju gminy, w tym zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
8. Uwarunkowania związane z występowaniem obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
9. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej oraz gospodarki ściekami i odpadami.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z LOKALNYCH ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO

2.1. POŁOŻENIE

Gmina Miłkowice położona jest w środkowej części województwa dolnośląskiego, w powiecie legnickim, Pomiedzy Legnicą i Chojnowem. Powierzchnia gminy wynosi ok. 86,4 km². Zamieszkuje ją ponad 6 tys. mieszkańców. Gmina graniczy:

- od południowego – wschodu z miastem Legnica,
- od północy z gminą Lubin,
- od wschodu z gminą Kunice,
- od zachodu z gminą Chojnów,
- od południowego - zachodu z gminą Złotoryja,
- od południa z gminą Krotoszyce.

2.2. MORFOLOGIA I UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Teren gminy Miłkowice znajduje się w obrębie makroregionu Niziny Śląsko – Łużyckiej, w mezoregionie Równiny Legnickiej, w mikroregionie Doliny Czarnej Wody. Od południowego – zachodu obszar gminy wkracza w obręb zasięgu mezoregionu Wysoczyzny Chojnowskiej. Granica mezoreginów przebiega w rejonie linii kolejowej Rokitki – Chojnów – Legnica.

Kotlina Legnicka stanowi rozległe obniżenie Doliny Czarnej Wody z systemem teras. W ukształtowaniu terenu wyróżniono dwa poziomy terenowe:

- Terasę zalewowa holocenińska (dno doliny), którą stanowi płaska równina wzniesiona nad 1,0 - 3,0 m nad średni poziom wody w rzece z dość licznymi podmokłościami stałymi i okresowymi.
- Terasę wyższą wysokiego plejstocenskigo zasypania wzniesiona 4,0 - 6,0 m nad poziom wody w rzece o powierzchni lekko sfalowanej z charakterystycznymi dla tego obszaru zagłębieniami bezodpływowymi.

2.3. BUDOWA GEOLOGICZNA

Na obszarze gminy Miłkowice dominują utwory rzeczne i lodowcowe zalegające od powierzchni bądź stanowiące starsze podłoże. Są to gliny morenowe, żwiry i piaski znacznie przemieszane. Najstarszymi utworami geologicznymi na badanym terenie są gliny pylaste i pylaste związane wieku trzeciorzędowego występujące między stacją PKP a wsią Siedliska. Podścielają one piaski i żwiry rzeczne występujące na różnej głębokości od 0,5-3,5 m i znajdujące się w stanie twaroplastycznym. Utwory lodowcowe w postaci glin morenowych występują na małej powierzchni i litologicznie są wykształcone jako gliny piaszczyste lokalnie przewarstwione piaskami wodnolodowcowymi o miąższości 2.0-2.5 m nie przewiercone. Występują one w stanie twaroplastycznym. Piaski i żwiry rzeczne budujące terasę wysoką posiadają zróżnicowaną miąższość, stan i granulację. Przeważają średnio - zagęszczone i zwięzłe o miąższości 3,0 - 6,0 m przykryte

pokrywą lessów i pyłów - 0,2 - 0,5 m o małej miąższości. Piaski i żwiry budujące terasę zalewowa mają miąższość od 2,0 - 4,0 m i znajdują się w stanie średnio-zagęszczonym o różnej granulacji z przewagą średnich i drobnych i drobnych. Są one często przykryte madami wykształconymi litologicznie jako gliny pylaste, piaszczyste i namuły organiczne w stanie miękkoplastycznym i plastycznym o miąższości 1,0 - 2,3 m.

Ponadto na terenie opracowania występują utwory bagienne i po bagienne. Są to torfy i namuły zalegające w zagłębieniach bezodpływowych i lokalnych mniejszych dolinkach o miąższości do 1,5 m. Utworami antropogenicznymi na terenie są nasypy mineralne i gruzowe o miąższości 1,0 - 1,7 m a lokalnie do 3,0 m występujące na obszarze dawniej istniejącej zwartej zabudowy.

2.4. WARUNKI KLIMATYCZNE

Teren gminy położony jest (wg podziału W. Okołowicza) w Regionie Sudeckim o przewadze wpływów oceanicznych i krainie 57 legnickiej. Średnia roczna temperatura wynosi tu około 8° C (śr. temperatura stycznia -1,8° C, lipca 17,5° C). Zima trwa 69 dni a lato 88 dni. Okres wegetacyjny trwa ok. 220 dni i więcej. Liczba dni pogodnych wynosi 55 a pochmurnych 115. Opad roczny 580 mm przy czym w okresie IV-IX wynosi on 60-65% sumy rocznej. Pokrywa śnieżna zalega 58 dni. W obrębie gminy występuje niewielkie zróżnicowanie klimatyczne. Obszary terasy zalewowej cechują się podwyższoną wilgotnością, nieco niższymi temperaturami oraz częstszymi mgłami w porównaniu z obszarem terasy wyższej. Podobne cechy mają zagłębienia bezodpływowe w obrębie terasy wyższej..

2.5. HYDROGRAFIA TERENU

Przez teren gminy Miłkowice przepływają następujące ciek: Czarna Woda, Brochotka, Lubiatówka, Skóra, Dłużeń. Łączna powierzchnia cieków wodnych 24 ha.

Główną oś hydrograficzną stanowi uchodząca do Kaczawy Czarna Woda.. Rzeka ta zbiera wody z mniejszych dopływów oraz z szeregu bezimiennych cieków często o charakterze rowów.

Powierzchnia rowów w gminie wynosi 135 ha, powierzchnia stawów i jezior wynosi 140 ha. Największe stawy to: Tatarak i Jezierzany.

2.6. ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH

Na całym niemal obszarze gminy pierwszy poziom wody gruntowej stwierdzono w utworach przepuszczalnych: piaskach i żwirach, gdzie głębokość zalegania wody zależna jest od morfologii i odległości od rzeki i wynosi od 0,5 do ponad 3,0m. Fragmentarycznie na skutek występowania trudno rozpuszczalnych mad rzecznych, zwierciadło wód gruntowych może znajdować się pod napięciem.

Wahania poziomu wody na tych obszarach są na ogół niewielkie ok. 0,5 m i w głównej mierze uzależnione od warunków atmosferycznych. Osobną strefę występowania wód gruntowych, tworzą obszary zbudowane z utworów trudno-przepuszczalnych (gliny i ropy), w obrębie których woda nie tworzy jednolitego poziomu a występuje jedynie w postaci sączeń lub w przewarstwieniach

piaszczystych. Obszar zbudowany z tych utworów występuje jedynie fragmentarycznie w pld.-zach. części gminy.

Północny fragment obszaru gminy znajduje się w granicach zbiornika wód podziemnych zaliczanego do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych w Polsce (A.S. Kleczkowski "Mapa obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony" Kraków 1990). Obszary te podlegają szczególnej ochronie z uwagi na zasoby wód podziemnych i ich dobrą jakość.

2.7. SUROWCE NATURALNE

2.7.1. Udokumentowane złoża surowców – węgla brunatnego

- PP570 Chróstnik
- KN6278 Dobrzejów
- WB Legnica Pole W

UWAGA!

Podjęcie decyzji o eksploatacji węgla brunatnego w powyższych złożach będzie równoznaczne z koniecznością sporządzenia nowego Studium, które uwzględni wymogi prowadzenia działalności eksploatacyjnej i równoznacznej z decyzją o ograniczeniu ochrony środowiska przyrodniczego.

2.7.2. Polityka przestrzenna na obszarze występowania złoża węgla brunatnego

Ewentualna eksploatacja złoża węgla brunatnego wiąże się z koniecznością zajęcia wielkich przestrzeni poza złożem, niezbędnych dla lokalizacji: zwałowiska nadkładu, zaplecza technicznego kopalni elektrowni wielkiej mocy, systemu taśmociągów do transportu nadkładu i urobku. Oznacza to, że omijanie terenu złoża projektowanymi inwestycjami, w tym sieciami infrastruktury technicznej nie rozwiązuje problemu kolizyjności z zamierzeniami inwestycyjnymi związanymi z przyszłą eksploatacją złoża. Przesunięcie poza zasięg złoża projektowanych inwestycji nie gwarantuje w przyszłość, pomimo poniesienia wysokich nakładów, uniknięcia kolizji z obiektami górnictwami i konieczności ewentualnej likwidacji istniejących obiektów lub przełożenia infrastruktury technicznej.

• Delimitacja obszaru objętego ochroną złoża

Ze względu na rozległość złóż węgla brunatnego, niewyobrażalne jest przyjęcie ograniczeń lokalizacyjnych dla wszystkich złóż, nawet gdyby miały one dotyczyć wybranych elementów zagospodarowania przestrzennego, np. infrastruktury technicznej o randze krajowej i regionalnej. Jakikolwiek ograniczenia inwestycyjne wprowadzone na tak wielkim obszarze na długi okres czasu skutkowałyby obniżeniem poziomu gospodarczego na obszarze kilku gmin.

2.7.3. Tereny górnicze

Na obszarze gminy Miłkowice ustanowiony został teren górniczy w obrębie złoża kruszywa naturalnego „Dobrzejów” – na mocy decyzji wydanej przez Wojewodę Legnickiego nr OS. 04.7512-17/94/95 z dnia 4.05.95 o powierzchni P = 72 604 m².

2.8. WARUNKI GLEBOWE

Na obszarze gminy występują gleby dobrych i bardzo dobrych klas bonitacyjnych. Aż 85 % gruntów stanowią gleby klas I – IV. W gminie są dobre warunki dla gospodarki rolnej. W południowej części gminy notuje się największy stopień skażenia gruntu pochodzącego z osadów pyłów i metali ciężkich z huty Legnica (głównie grunty wsi Lipce i Ulesie). Ewentualna Intensyfikacja rolnictwa nie jest wskazana na obszarach skażonych, gdzie powinien nastąpić sukcesywny proces wprowadzanych dolesień.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA I ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU PRAWNEGO GRUNTÓW

3.1. SIEĆ OSADNICZA

Powierzchnia gminy Miłkowice wynosi 86,4 km². W skład gminy wchodzi 16 miejscowości: Bobrów, Dobrzejów, Głuchowice, Goślinów, Gniewomirowice, Grzymalin, Jakuszów, Jezierzany, Kochlice, Lipce, Miłkowice, Pątnówek, Rzeszotary, Siedliska, Studnica i Ulesie. Największą wsią w gminie są Miłkowice liczące ponad dwa tysiące mieszkańców.

3.2. CHARAKTERYSTYKA ZAINWESTOWANIA

W zainwestowaniu gminy Miłkowice dominuje przedwojenna zabudowa zagrodowa sukcesywnie uzupełniana współczesną zabudową mieszkalną. Zabudowa zagrodowa charakteryzuje się w większości złym i średnim stanem technicznym. W wielu miejscowościach zachowały się zabytkowe obiekty budowlane w postaci założeń pałacowych, zabudowy folwarcznej, wymagające natychmiastowych działań rewaloryzacyjnych. Na obszarze gminy znajduje się kilka ośrodków produkcji rolniczej, w przeważającej części już nie funkcjonujących.

Wszystkie miejscowości gminy posiadają sieć wodociągową oraz są zelektryfikowane. Sukcesywnie następuje rozwój sieci kanalizacyjnej. Modernizacji i rozwoju wymaga układ drogowy. Główne osie komunikacyjne stanowią dwie drogi krajowe: droga nr 3 (Lubin – Legnica) oraz droga nr 94 (Chojnów – Legnica – Prochowice). Na obszarze gminy dobrze rozwinięty jest transport kolejowy.

3.3. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Większość powierzchni gruntów w gminie Miłkowice znajduje się we władaniu sektora publicznego (Skarb Państwa, państwowe i komunalne osoby prawne, gmina, i związki międzygminne), który posiada ok. 51% terenów gminy. We władaniu sektora prywatnego (osoby fizyczne, spółdzielnie, kościoły i związki wyznaniowe, inne osoby prawne) pozostaje ok. 49%, w tym gospodarstwa rolne stanowią 45% powierzchni ogólnej gminy.

4. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO ORAZ STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

4.1. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Naturalne predyspozycje obszaru gminy Miłkowice: łagodny klimat charakteryzujący się długim okresem wegetacyjnym, łagodna rzeźba terenu oraz występowanie gleb o wysokich walorach rolniczych, stanowią o rolniczym charakterze gminy.

Największym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego gminy jest funkcjonująca po południowej stronie granicy gminy Huta Miedzi Legnica. Jej długotrwałe oddziaływanie w postaci emisji pyłów i metali ciężkich do atmosfery, wpłynęło negatywnie na obszar przylegających gruntów wsi Ulesie i Lipce. Występuje tam znaczne przekroczenie dopuszczalnych norm. Uciążliwość istniejących zakładów przemysłowych na terenie gminy jest ograniczona z uwagi na ich lokalny charakter. Nie posiadają one istotnego negatywnego oddziaływania na środowisko.

Ze względu na powszechne stosowanie systemów grzewczych opartych na paliwach stałych (koks i węgiel), w sezonie zimowym na terenie gminy występuje zjawisko „niskiej emisji” zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

Pod względem przyrodniczym najcenniejszym obszarem jest ekosystem rzeki Czarna Woda wraz z kompleksami leśnymi w północno – wschodniej części gminy. Są to tereny o stosunkowo niewielkim stopniu przekształcenia. Istniejące oraz projektowane formy ochrony przyrody na obszarze gminy, świadczą o występowaniu cennych przyrodniczo terenów o dobrze zachowanych cechach środowiska naturalnego (użytek ekologiczny, projektowany rezerwat przyrody, projektowany obszar chronionego krajobrazu).

4.2. OBSZARY I OBIEKTY SZCZEGÓLNIENIE CENNE PRZYRODNICZO

Na obszarze gminy Miłkowice do najcenniejszych terenów pod względem przyrodniczym zalicza się tereny w rejonie występowania większych kompleksów leśnych w północno – wschodniej części gminy, zbiorniki wodne w obrębie Jezierzany oraz tereny stanowiące naturalny ciąg ekologiczny rzeki Czarnej Wody.

W Jezierzanach na mocy Rozporządzenia Wojewody Dolnośląskiego nr 2615 z dnia 22 sierpnia 2002 r., utworzony został użytek ekologiczny „Torfowisko w okolicach Miłkowice” na mocy rozporządzenia Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo – krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 185, poz. 2615). Na gruntach wsi Kochlice, po wschodniej stronie terenów zabudowanych, planowane jest utworzenie rezerwatu przyrody „Wiciokrzewu Pomorskiego”. Ponadto na terenie gminy Miłkowice, planowane jest utworzenie obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Rzeki Czarna Woda” obejmującego swym zasięgiem ekosystemy przyrodnicze ciągów nadrzecznych leśno - łąkowych wzdłuż rzek: Czarna Woda oraz Brochocka.

Na obszarze gminy Miłkowice występują liczne gatunki roślin chronionych. Na terenie gminy nie przeprowadzono kompleksowej inwentaryzacji przyrodniczej, nie istnieje inwentaryzacja gatunków zwierząt chronionych.

4.3. ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA

Większą część obszaru gminy stanowią grunty rolne (ponad 62 tys. ha, co stanowi ok. 70 % powierzchni gminy, z czego grunty orne zajmują ponad 46 tys. ha. Dominują grunty IV klasy bonitacyjnej (ponad 45 % powierzchni gruntów). W południowej części gminy, szczególnie w sąsiedztwie Huty Miedzi Legnica, istnieje wysoki stopień skażenia gleb metalami ciężkimi i pyłami.

Na obszarze gminy przeważają nieduże gospodarstwa rolne – do 5 ha. Zdecydowanie najmniejszy udział mają gospodarstwa duże o pow. 50 ha.

• Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej a funkcje wsi

Ogólny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy (opracowany metodą IUNG Puławy) wynosi 78,0 pkt, co daje 14 lokatę w dawnym województwie legnickim. Wskaźnik ten wycenia 4 podstawowe elementy środowiska przyrodniczego: gleby, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla poszczególnych wsi w gminie pokazuje poniższa tabela:

WSKAŹNIK WALORYZACJI ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ (WWRPP)
dla poszczególnych wsi w gminie Miłkowice

Wieś	Wskaźnik waloryzacji	Funkcja docelowa wsi
1. Bobrów – Pątnówek	78,0	rolniczo-mieszkaniowa
2. Dobrzejów	52,6	rolniczo-mieszkaniowa
3. Głuchowice	51,7	mieszkaniowo - rolnicza
4. Gniewomirowice	98,3	rolniczo-mieszkaniowa
5. Goślinów	87,9	rolniczo – mieszkaniowo – przemysłowa
6. Grzymalin	61,4	rolniczo-mieszkaniowa
7. Jakuszów	69,7	rolniczo - mieszkaniowo- rekreacyjna
8. Jezierzany	67,9	rolniczo - mieszkaniowo- rekreacyjna
9. Kochlice	61,9	mieszkaniowa
10. Lipce	96,1	rolniczo - mieszkaniowo- produkcyjna
11. Miłkowice	77,5	rolniczo - mieszkaniowo- usługowa
12. Rzeszotrany	63,4	mieszkaniowo - usługowo- produkcyjna
13. Siedliska	92,1	rolniczo - mieszkaniowa
14. Studnica	96,5	rolniczo - mieszkaniowa
15. Ulesie	98,9	rolniczo - mieszkaniowa

POWIERZCHNIE GRUNTÓW na terenie gminy Miłkowice w 2005 r. w ha

	powierzchnia administracyjna gminy- ogółem	gospodarstwa indywidualne	powierzchnia pozostała (gospod. państwowe, spółdzielnie rolnicze, gospod. spółek sektora publicznego i prywatnego, własności samorządowej)
użytki rolne razem (następna tabela)	6580	4901	1679
las i grunty leśne	1092	136	956
pozostałe grunty (pod zabudowaniami, podwórzami, drogi wody i inne grunty użytkowe oraz nieużytki)	965	175	790
ogólna powierzchnia gruntów	8637	5212	3425

UŻYTKI ROLNE na terenie gminy Miłkowice w 2005 r. w ha

	powierzchnia administracyjna gminy- ogółem	gospodarstwa indywidualne	powierzchnia pozostała (gospod. państwowe, spółdzielnie rolnicze, gospod. spółek sektora publicznego i prywatnego, własności samorządowej)
grunty orne	4912	3862	1050
sady	45	24	21
łąki trwałe	1136	721	415
pastwiska trwałe	487	294	193
<i>użytki rolne razem</i>	<i>6580</i>	<i>4901</i>	<i>1679</i>

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW w gminie Miłkowice w 1996 r. i 2005 r.

	ha	%	W tym gospodarstwa indywidualne rolne w ha	ha	%	W tym gospodarstwa indywidualne rolne w ha
	1996 r.			2005 r.		
ogółem powierzchnia gminy	8637	100	5707	8637	100	5255
użytki rolne ogółem	6310	73	5309	6291	72	4908
grunty orne	4984	58	4340	4840	56	4100
sady	82	1	78	43	1	24
łąki	847	10	700	864	10	614
pastwiska trwałe	397	4	190	544	6	170
lasy	935	11	78	945	11	64
pozostałe grunty i nieużytki	1392	16	320	1401	16	283

Ponad połowę powierzchni gminy stanowią grunty orne a łącznie z użytkami zielonymi ponad 70% gminy. To decyduje o rolniczym charakterze gminy. Areal we władaniu indywidualnych rolników świadczy o faktycznym sprywatyzowaniu gospodarki rolnej. Na terenie gminy występują gleby dobrych i bardzo dobrych klas bonitacyjnych, prawnie chronionych przez zainwestowaniem. Aż 85 % gruntów stanowią gleby klas I – IV. W gminie są dobre warunki dla gospodarki rolnej choć

tereny południowe gminy o najwyższych wskaźnikach jednocześnie są najbardziej skażone przez opady pyłów i gazów z huty miedzi Legnica.

Z porównania powierzchni użytkowania gruntów z lat 1996 i 2005 zauważalna jest tendencja zmniejszania się areałów ziem będących gruntami ornymi o ponad 144 ha oraz wzrost powierzchni pastwisk trwałych o prawie 150 ha. Ma to związek z zaniechaniem upraw polowych na rzecz wypasu bydła, bądź też odłogowanie pól ze względów nieopłacalności upraw.

**SZACUNEK PŁONÓW I ZBIORÓW GŁÓWNYCH ZIEMIOPŁODÓW
W INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTWACH ROLNYCH ORAZ STRUKTURY UPRAW –
w latach 2001 -2005 gminie Miłkowice w ha**

ziemiopłody	2001	2002	2003	2004	2005	Porównanie z roku 2005 stosunku do roku 2001
pszenica ozima	2150	2100	1480	1500	1600	-25,5%
pszenica jara	315	300	120	180	75	-76%
żyto	120	120	130	130	130	+8%
jęczmień ozimy	680	450	188	230	300	-55,8%
jęczmień jary	350	320	320	430	130	-62,8%
owies	45	125	120	120	120	+166%
pszenżyto ozime	350	480	90	130	160	-54,2%
pszenżyto jare	-	40	25	10	-	-
owies z jęczmieniem i inne mieszanki zbożowe (jare)	420	400	120	180	100	-76,2%
mieszanka zbożowa-strączkowa	30	30	30	42	40	+33%
kukurydza (łącznie z końskim zębem) na ziarno	110	30	40	52	60	-45%
rzepak i rzepik ozimy	280	80	60	80	90	-67,8%
burak cukrowy	58	70	90	90	95	+63,8%
Ziemniak	460	460	234	240	200	-56,5%

4.4. GOSPODARKA LEŚNA

Lasów i grunty leśne zajmują na obszarze gminy Miłkowice około 970 ha. Lesistość gminy wynosi ok. 11%, co świadczy o konieczności zwiększania terenów leśnych.

Na obszarze gminy wyróżnić można trzy rodzaje siedlisk leśnych:

1. Siedlisko boru świeżego, boru mieszanego świeżego, boru mieszanego wilgotnego.

W skład drzewostanu wchodzi głównie: sosna, dąb i świerk z domieszką brzozy, grabu, modrzewia. Występuje tu bogate i dobrze rozwinięte runo leśne. Istnieją korzystne warunki dla penetracji wnętrza lasu i zbierania płodów runa leśnego.

2. Siedlisko lasu mieszanego świeżego i lasu świeżego.

Dominuje drzewostan złożony z dębu, sosny i świerka z udziałem buka i brzozy. Występuje tu bogate i dobrze rozwinięte runo leśne, natomiast warunki dla penetracji wnętrza lasu są mniej korzystne.

3. Siedliska wilgotne lasu mieszanego wilgotnego, lasu wilgotnego, lasu łąkowego, olsu.

Drzewostan tworzy głównie dąb, jesion i olcha z udziałem brzozy i świerka. Występujące tu runo leśne oraz liczne podszyty są dobrze rozwinięte. Warunki do penetracji wnętrza lasu z uwagi na występujące podmokłości są niekorzystne.

5. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

5.1. OSADNICTWO I JEGO ŚLADY NA TERENIE GMINY MIŁKOWICE

5.1.1. Najstarsze ślady osadnictwa

Na terenie gminy odkryto wiele stanowisk archeologicznych zawierających materiały zabytkowe klasyfikowane w różnych jednostkach chronologiczno-kulturowych. Najwięcej znalezisk na terenie gminy stanowią osady i ślady osadnictwa. Notowanych jest 11 cmentarzysk, w tym na trzech stanowiskach znajdują się po 2 cmentarzyska. Na terenie gminy Miłkowice nie zanotowano żadnego grodziska.

Najstarsze ślady bytności człowieka na terenie gminy pochodzą z epoki kamienia. Najznaczniejszym jest obozowisko z okresu mezolitu (ok. 8300 - 4500 r. p. n. e.) w obrębie wsi Rzeszotary. Liczniejsze są osady i ślady osadnicze z okresu neolitu (4500 - 1800 r.p.n.e.). Liczba stanowisk z epoki brązu (ok. 1800 - 400 r. p. n. e.) jest jeszcze większa. Są to ślady osadnictwa, osady oraz cmentarzyska pozostawione głównie przez kulturę łużycką. Ponadto notowane są także znaleziska pochodzące z okresu halsztackiego (ok. 700 - 400 r. p. n. e.), oraz relikty kultury przeworskiej pochodzące z okresu wpływów rzymskich (1. poł. I w. n. e. - 500 r. n. e.).

Najliczniej reprezentowane są stanowiska z okresu średniowiecza w postaci osad i śladów osadniczych.

5.1.2. Rys historyczny

Gmina leży na terenie dawnego księstwa legnickiego i z nim związana jest jej historia. W 1738 r. teren gminy wchodził w skład obszaru okręgu legnickiego, podzielonego na trzy części. Północno-wschodnia część gminy, wówczas znacznie bardziej zalesiona, położona była w Legnickim Trzecim Okręgu *Lignitzisch Dritter Kreis*. Były to miejscowości: Głuchowice, Kochlice, Grzymalin oraz Rzeszotary. Część południowa i południowo-zachodnia, pozbawiona już wówczas lasów, leżała na obszarze Drugiego Legnickiego Okręgu *Lignitzisch Anderter Kreis*. Na tym terenie zlokalizowane były wsie: Siedliska, Miłkowice, Jakuszów, Pątnówek, Bobrów, Jezierzany,

Gniewomirowice, Ulesie, Lipce i Goślinów. Studnica należała do obwodu Chojnowskiego *Haynauischesweichbild*.

W 1789 r. wsie z obecnej gminy Miłkowice leżały na obszarze trzech okręgów: Legnickiego (Bobrów, Gniewomirowice, Goślinów, Jakuszów, Jezierzany, Lipce, Miłkowice, Pątnówek, Siedliska i Ulesie), Lubińskiego (Dobrzejów, Głuchowice, Grzymalin, Kochlice i Rzeszotary) oraz Złotoryjskiego (Studnica). W XIX w. tylko Studnica i Siedliska należały do innego okręgu: Złotoryjsko-Chojnowskiego, natomiast pozostałe wsie znajdowały się na terenie okręgu Legnickiego.

5.1.3. Rozmieszczenie zabudowy - układy osadnicze

Dla gminy charakterystyczne są wyraźnie określone i wyodrębnione układy osadnicze. Większość z nich wykształciła się najprawdopodobniej z ulicówek lub układów jednodrożnych. Posiadają zabudowę mniej lub bardziej zwartą, na działkach usytuowanych bezpośrednio przy drodze wiejskiej. W niektórych wykształciło się nawsie, nierzadko ze względu na przepływający przez wieś ciek wodny.

W kilku miejscowościach istniały założenia pałacowo-parkowe z folwarkami: w Bobrowie, Goślinowie, Jakuszowie, Kochlicach (pałac nie zachował się), Lipcach i Pątnówku. W pozostałych miejscowościach, poza Ulesiem, istniały folwarki z domem mieszkalnym, lecz bez terenu zielonego.

5.1.4. Typy i charakterystyka zabudowy

Większość budynków pochodzi z 2. poł. XIX w. oraz z 1. poł. XX w., lecz zdarzają się budowle powstałe jeszcze w 2. poł. XVIII w. i w 1. poł. XIX w.

Spotykane są następujące układy budynków :

- folwarki,
- zagrody, składające się zazwyczaj z budynku mieszkalnego, 1 lub 2 budynków gospodarczych, stodoły i prostokątnego podwórka między nimi;
- obejścia gospodarskie, składające się z domu mieszkalnego oraz niewielkiego budynku gospodarczego.

Zagrody komponowane są na stosunkowo niewielkich działkach i przeważa w nich zabudowa zwarta, często budynki połączone są ze sobą. Podstawowym materiałem budowlanym jest cegła. Elewacje zewnętrzne pozostawiane są często jako ceglane ze skromnym, ceramicznym detalem architektonicznym (fryzy, gzymsy, nadokienniki) lub tynkowane, także z tynkowym detalem architektonicznym. Większość budynków zakładana jest na rzucie prostokąta o stosunku boków zbliżonym do 1:2. Najczęściej stosowane są dachy dwuspadowe, nierzadko z naczólkami oraz dachy polskie - mansardowe. Charakterystycznym elementem wielu domów mieszkalnych, urozmaicającym bryłę budynku, są drewniane ganki z ażurowymi ściankami i dwuspadowymi daszkami. Niewłaściwe jest zastępowanie ich murowanymi wiatrołapami, najczęściej z płaskimi dachami. Zanikającym, a również typowym elementem są bramy przejazdowe. Charakterystycznym elementem wielu wsi są kapliczki, pochodzące z różnego okresu.

Pomimo, iż zachowana zabudowa to w większości budynki wiejskie, zabudowa ta posiada znaczące walory zabytkowe: bryły budynków, dachy kryte najczęściej dachówką ceramiczną, detal architektoniczny. W wielu wypadkach w budynkach zachowały się interesujące elementy wystroju lub konstrukcji wnętrza oraz ciekawy detal architektoniczny.

5.2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW I OBIEKTÓW CHRONIONYCH

W „Studium” uwzględnia się następujące chronione obszary i obiekty środowiska kulturowego:

- **Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej;**

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy układu przestrzennego tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymogów konserwatorskich nad wszelką działalnością inwestycyjną.

Działania konserwatorskie w strefie „A” zmierzają do zachowania i uczytelnienia historycznego układu przestrzennego oraz do konserwacji jego głównych elementów (zabudowy, rozplanowania, przebiegu ciągów komunikacyjnych, kompozycji wewnątrz zabudowy, historycznych linii zabudowy i układów zieleni zabytkowej).

- **Strefa „B” ochrony konserwatorskiej;**

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego miejscowości tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej. Granice stref należy formułować w oparciu o historyczne zasięgi założeń wraz z przynależnymi działkami.

Działalność konserwatorska w strefie „B” zmierza do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim zabudowy, układu dróg, podziału i sposobu zagospodarowania działek. Zmierza też do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów.

- **Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;**

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje tereny harmonijnego współlistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową lub obszary o wyglądzie ukształtowanym w wyniku działalności człowieka

Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ochronę krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem, ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: układ dróg, miedz, zadrzewień, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania.

- **Strefa „E” ochrony ekspozycji;**

Strefa „E” ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych. Działania konserwatorskie na tym obszarze polegają na ustaleniu nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy zharmonizowanej z zespołem zabytkowym bądź ograniczeniu lub wykluczeniu zabudowy lub innych elementów wysokościowych lub dyszharmonizujących.

- **Strefa „OW” ochrony konserwatorskiej;**

Strefa „OW” ochrony konserwatorskiej obejmuje tereny o stwierdzonej lub domniemanej zawartości ważnych reliktyw archeologicznych (w sąsiedztwie nagromadzenia udokumentowanych stanowisk archeologicznych). Dotyczy to miejscowości o metryce średniowiecznej i nowożytnej oraz obszarów o zachowanych reliktywach pradziejowego i historycznego osadnictwa.

- **Strefa „W” ochrony konserwatorskiej;**

Strefa „W” ochrony konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne wyeksponowane w terenie (np. kurhany, grodziska). Wyznaczona dla stanowisk archeologicznych charakteryzujących się własną formą krajobrazową oraz ich otoczenia, a także obszarów kościołów wraz z cmentarzami przykościelnymi.

- **Stanowiska archeologiczne;**

Stanowisko archeologiczne jest to obszar lub miejsce, na którym dokonano odkryć lub znalezisk zabytków archeologicznych.

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Miłkowice przedstawia Załącznik C do niniejszego tekstu.

Prace archeologiczne na terenie gminy Miłkowice nie zostały zakończone, w związku z czym należy się liczyć z możliwością zwiększenia liczby stanowisk archeologicznych w wyniku prowadzenia nowych prac wykopaliskowych lub inwentaryzacyjnych. Wobec powyższego po zakończeniu opracowania Archeologicznego Zdjęcia Polski dla gminy Miłkowice oraz po odkryciu nowych stanowisk metodą wykopaliskową należy uaktualnić wytyczne konserwatorskie w zakresie ochrony zabytków archeologicznych.

- **Tereny zieleni chronionej**

Jako zielen chroniona mogą występować następujące obszary zielone, oznaczone jako „teren zielony do zachowania”:

- założenia zieleni komponowanej: parki, ogrody, skwery ukształtowane przez człowieka,

- cmentarze powstałe przed 1945 rokiem,
- szpalery aleje, pojedyncze drzewa pomnikowe.

- **Obiekty i obszary posiadające wpis do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego;**

Obiekty, zespoły i obszary wpisane do rejestru zabytków objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162 póź. 1568). Odnośnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji zabytków.

Rygory te obowiązują niezależnie od położenia budowli czy innego wpisanego do rejestru zabytków obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej.

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego obejmujący teren gminy Miłkowice przedstawia Załącznik A do niniejszego tekstu.

- **Zabytki architektury i budownictwa ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków;**

Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 r., w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie, stanowiące charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadające znaczące w skali lokalnej walory artystyczne - architektoniczne.

Ochroną konserwatorską objęte zostają obszary, zespoły i obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych, ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

Zasób wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków podlega sukcesywnemu rozpoznaniu i może być aktualizowany; zmiany te nie powodują zmian ustaleń studium.

Do konserwatorskiego spisu zabytków architektury i budownictwa włączane są:

- pojedyncze budynki lub ich zespoły,
- urządzenia techniki, trwale posadowione w danym miejscu.

Budowle należące do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków odznaczają się przynajmniej jedną z poniższych cech:

- posiadają bryłę oraz detal architektoniczny, charakterystyczne dla pewnego stylu lub regionu,
- pełnią istotną rolę w historycznym układzie przestrzennym miejscowości (wyznaczają linię zabudowy, stanowią zamknięcie wnętrza urbanistycznego lub znaczący akcent architektoniczny, organizują przestrzennie narożnik itp.),
- należą do najstarszych obiektów na danym terenie.

Wykaz zabytków ujętych w wojewódzkiej i gminnej ewidencji obejmujący teren gminy Miłkowice przedstawia Załącznik B do niniejszego tekstu.

5.3. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH MIEJSCOWOŚCI

5.3.1. BOBRÓW

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nazwa Bobrów mogła powstać zarówno od przezwiska Bóbr, jak też określać miejsce, gdzie występowały bobry.

2) Historia wsi i dóbr

1343 r.- Pierwsza wzmianka o Bobrowie.

1739 r. – W Bobrowie notowana jest siedziba szlachecka.

1891, 1917 r. - Bobrów ma status majątku rycerskiego.

1917 r. Bobrów ma status majątku rycerskiego wraz z majątkiem chłopskim.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Bobrów jest niewielką wsią leżącą w odległości 4 km na północ od Legnicy. Jest to jednorodnica o osi wschód – zachód z założeniem folwarczno – dworskim w części środkowej. Budynki zgrupowane są wokół niemal kwadratowego dziedzińca, po stronie wschodniej dwór, po zachodniej i południowej zabudowa gospodarza, bok północny nie jest zabudowany. Północną i wschodnią (na przedłużeniu dworu) granicę założenia folwarcznego wyznacza niezbyt regularny szpaler drzew.

Zabudowa wsi w większości jednokondygnacyjna, usytuowana kalenicowo. Na północ od wsi, przy drodze do Pątnówka, znajduje się niewielkie osiedle składające się z budynków mieszkalno – gospodarczych, wzniesionych prawdopodobnie według jednego projektu. Obecnie większość z nich jest przebudowana, lecz nadal zachowały dawną bryłę.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739r. Niewielka wieś z siedzibą szlachecką.

1823r. Wieś położona wzdłuż osi wschód – zachód, którą wyznacza droga, przecinająca całą wieś i folwark, usytuowany w zachodniej części wsi. Posiada on prostokątny majdan, ograniczony przez budynki po dwa na północnym i południowym boku. Na zachód od folwarku zabudowa nierównomierna – czytelna jest jedna zagroda, poza tym pojedyncze budynki. We wschodniej części Bobrowa zabudowa ma charakter regularny, są to pojedyncze budynki (nie zagrody). Czytelne są drogi gospodarcze ograniczające siedliskowe: w części zachodniej obejmują szerszy pas terenu, w części wschodniej – węższy.

1936r. Zasadniczy układ wsi nie jest zmieniony. W części południowej folwarku zmieniony jest zarys majdanu – południowe skrzydło zabudowy dochodzi po skosie do drogi wiejskiej. Zabudowa wiejska na wschód od folwarku jest rozmieszczona nieregularnie - istnieją pustki między budynkami, natomiast zagrody i obejścia zlokalizowane są bezpośrednio przy drodze i w głębi działki. Zabudowa na zachód od folwarku jest raczej zwarta, zagrodowa, usytuowana przy drodze. Rozpoczęta jest zabudowa posesji przy drodze z Legnicy (z jej przedmieścia) do Pątnówka, przebiegającej pod kątem prostym do wiejskiej drogi.

W latach 30-tych XX w. powstało osiedle jednolitych budynków mieszkalno-gospodarczych, na północ od Bobrowa, przy drodze do Pątnówka.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Utrzymany jest układ przestrzenny wsi oraz jej historyczna zabudowa. Zachowany jest układ przestrzenny folwarku, trzy skrzydła zabudowy, majdan folwarczny z oczkiem wodnym i przechodząca przez majdan droga. Budynki gospodarcze są bardzo zniszczone, drzewostan usytuowany w północnej i zachodniej części założenia przerzedzony. Na odcinku drogi wiejskiej od szosy, przez majdan do granic zabudowy folwarcznej zachowana jest nawierzchnia z nieregularnej kostki granitowej w układzie „rombowym”. Fragmentarycznie zachowane są krawężniki, także z kostki granitowej.

5.3.2. DOBRZEJÓW

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Niemiecka nazwa Hummel znaczy trzmiel. Po 1945 r. została zastąpiona przez Komisję Urzędu Rady Ministrów nowotworem dzierżawczym Dobrzejów.

2) Historia wsi i dóbr

1739 r. - Miejscowość zaznaczona jest na mapie z tego roku.

1845 r. - Folwark pozostaje w dzierżawie wieczystej.

1891 r. - Dobra w Dobrzejowie wraz z folwarkiem *Johannenhof* (koło Lubina) mają status majątku rycerskiego.

1917 r. - Dobra w Dobrzejowie stanowią majątek rycerski wraz z własnością chłopską.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Dobrzejów leży na skraju lasów w odległości ok. 6 km na północ od Legnicy, we wschodniej części gminy Miłkowice. Wieś położona jest na zboczu niewielkiego wyniesienia. Zasadniczy układ komunikacyjny tworzy droga z Legnicy i krzyżująca się z nią droga z Rzeszotar. Znaczenia nabiera droga równoległa od południa do drogi z Rzeszotar, prowadząca niegdyś do leżącej tam cegielni. Zabudowa 1- i 2-kondygnacyjna, z przeważającym udziałem budynków parterowych sytuuje się przy tych drogach. We wschodniej części wsi osiedle złożone z kilku parterowych domków z lat 30-tych XX w.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Dobrzejów zaznaczony jest pojedynczym kółeczkiem jako wieś bez kościoła.

1823 r. Niewielka wielodrożnica oparta na planie krzyża. W północno-zachodnim narożniku usytuowane większe gospodarstwo - folwark, z prostokątnym majdanem, ograniczonym od północy i południa budynkami w układzie kalenicowym, a od wschodu i zachodu w układzie szczytowym. Drugie co do wielkości gospodarstwo znajduje się w północnej części wsi, po wschodniej stronie drogi.

Pozostała zabudowa wiejska nieregularna, złożona z pojedynczych budynków, luźno usytuowanych przy drogach.

1936 r. Zasadniczy układ komunikacyjny wsi opiera się nadal na dwóch skrzyżowanych ze sobą drogach. Zabudowa zagrodowa, nieregularnie rozmieszczona.

Wyróżniające się wielkością w 1823 r. gospodarstwo w północnej części wsi na tej mapie jest już trudne do jednoznacznego zlokalizowania.

W zachodniej części wsi, przy bocznej drodze położona jest gajówka.

Na południowy zachód od wiejskiej zabudowy usytuowana jest dość duża cegielnia.

Na wschód i północ od wsi znajdują się miejskie pola nawadniane (*Städtische Rieselfelder*).

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest zasadniczy układ wsi. Traci znaczenie wschodnia część drogi, stanowiącej przedłużenie drogi z Rzeszotar. Obecnie jest zwykłą drogą gruntową. Zabudowa uległa niewielkim zmianom: niektóre budynki rozebrano, powstało kilka nowych. Z dawnego folwarku zachowane są trzy budynki, lecz posiadają one różnych użytkowników. Przez majdan przeprowadzono drogi dojazdowe do budynków, zmienił on więc swoje urbanistyczne i funkcjonalne cechy.

5.3.3. GŁUCHOWICE

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Niemiecka nazwa Thiergarten oznacza Zwierzyniec, ale Komisja URM ustaliła niezbyt trafny neologizm topograficzny Głuchowice.

2) Historia wsi i dóbr

1386 r. - W tym roku wieś wzmiankowana jest pierwszy raz.

1739 r. - We wsi istnieje siedziba szlachecka oraz młyn.

1789 r. - We wsi notowany jest las, staw użytkowy oraz winnica, uprawiana jeszcze w 1845 r.

1891 r. - Dobra w Głuchowicach mają status majątku rycerskiego.

od 1909, 1917 r. - Majątek rycerski. Wraz z Kochlicami (*Kuchelberg*) oraz częścią Grzymalina (*Sechshufen-Langenwaldau*) stanowi tzw. *Fideikommissherrschaft Kuchelberg*.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Głuchowice leżą na skraju lasów, w północnej części gminy, 10,5 km na północ od Legnicy. Jest to niewielka miejscowość położona wzdłuż zakręcającej ze wschodu na północ drogi. Jedynie przy samym zakręcie słabo czytelne drogi gruntowe zakreślają czworobok i przy nich grupuje się część zabudowy. We wsi jest kilka oczek wodnych: jedno w „czworokącie dróg”, dwa pozostałe po zachodniej stronie drogi wiejskiej. Zabudowa wsi nieregularna, częściowo zagrodowa, 1 - i 2 - kondygnacyjna.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. - Miejscowość oznaczona jako siedziba szlachecka. We wsi istnieje młyn. Między Głuchowicami a Kochlicami znajduje się wiatrak.

1823 r. - Niewielka wielodrożnica, której układ komunikacyjny tworzy krzyż z nieregularnym czworo-kątem w części środkowej. Zabudowa nieregularna, złożona z pojedynczych

domów, zasadniczo kalenicowa, usytuowana w większości przy drodze północnej i wschodniej oraz w centralnym czworoboku.

Na zachód od miejscowości znajduje się wiatrak.

Na południe od wsi położone są dwa stawy, a na wschód las o nazwie *Thierbusch*.

1936 r. - Miejscowość usytuowana przy drodze przebiegającej z północy na południe; w części południowej rozwidlającej się. Droga główna skręca na wschód, druga na południowy zachód i po krótkim, prostoliniowym odcinku skręca pod kątem prostym na północny zachód. W dalszym biegu dochodzi do niej przecznica tak, że w południowo-zachodniej części wsi drogi tworzą zarys trapezu.

Zabudowa wsi wzdłuż wyżej opisanych dróg nieregularna, złożona z niewielkich objęć i pojedynczych budynków. W „trapezie dróg” usytuowane jedyne duże gospodarstwo - zagroda.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Redukcji uległ układ dróg. Drogi z czworoboku stają się drogami dojazdowymi do poszczególnych gospodarstw, nie łączą się już ze sobą. Zabudowa tej części wsi także uległa pewnej redukcji.

5.3.4. GNIEWOMIROWICE

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nazwa patronimiczna od imienia Gniewomir. Komes Gniewomir na tym właśnie terenie był wspominany w 1202 r. Od 1300 r. są tylko niemieckie zapisy: Foglarsdorf itp. Niemieckie Voglar oznacza: ptasznik, handlarz lub łowca ptaków.

2) Historia wsi i dóbr

1285-1305 r. - Do wsi należy ok. 657 ha gruntów. Kościelnie Gniewomirowice podlegały parafii w Ulesiu.

1722 r. - Gniewomirowice stanowią dobra szlacheckie.

1739 r. - We wsi notowana jest siedziba szlachecka, młyn i zajazd lub karczma.

1800 r. - Wspominana jest jeszcze uprawa winnej latorośli przy drodze do Chojnowa.

1845 r. - W Gniewomirowicach notowane są 2 folwarki: *Oberhof* i *Niederhof*. Ponadto w *Oberhofe* znajduje się dom mieszkalny urzędników.

1891, 1917 r. - Dobra w Gniewomirowicach mają status majątku rycerskiego.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Gniewomirowice leżą 8 km na zachód od Legnicy, wzdłuż drogi odchodzącej na północ od szosy Legnica-Chojnów, prowadzącej przez Jezierzany do drogi Miłkowice-Rzeszotary. Jest to wieś o osi pół.wschód- półn.zachód, położona w pofalowanym terenie, nad meandrującą rzeczką Lubiatówką. Zabudowa po południowej stronie rzeczki wspina się już na stoki wyniesienia. W środkowej części Gniewomirowic, na wschód od drogi i Lubiatówki, na wzgórzu znajduje się dawny folwark. Zabudowa otacza regularny, prostokątny majdan. Skrzydło zachodnie, w którym zlokalizowany jest też budynek mieszkalny, jest nieco przedłużone w kierunku północnym, poza

linię majdanu. Do folwarku prowadzi droga z kamienną nawierzchnią, wygradzona od północy murem, za którym znajduje się teren dawnych ogrodów dworskich ze stawem (obecnie pozbawionym wody). Zagłębienie po drugim stawie znajduje się nieco dalej na północ. Przez teren ten przepływa Lubiakówka. Na całej długości wsi wzdłuż jej brzegów, na szerszym lub węższym pasie terenu, rosną drzewa. W żadnym jednak miejscu ich układ nie daje podstaw do uznania tych zadrzewień za zieleń komponowaną. Na północny wschód od folwarku zlokalizowano osiedle pegeerowskich bloków mieszkalnych. Zarówno ich układ urbanistyczny, jak i forma kolidują z krajobrazem Gniewomirowic. Zabudowa pozostałej części wsi jedno- i dwukondygnacyjna, w większości zagrodowa, rozmieszczona nieregularnie, przy głównej drodze wiejskiej i odchodzących od niej przecznicach, wspinających się na wzgórze (w części południowej). Południowo-zachodnią część wsi przecina droga Legnica-Chojnów.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Niewielka wieś nad ciekim wodnym wpadającym do jezior zewnętrznych obok Jezierzan, złożona z kilku zagród, z siedzibą szlachecką i młynem w części środkowej oraz zajazdem, karczmą na południowo-zachodnim krańcu.

1823 r. Rozciągnięta wieś, zasadniczo jednodrożna, usytuowana wzdłuż potoku. W południowo-zachodniej części główna droga wiejska biegnie niemal południkowo, potem skręca na północny wschód. Na południe od tego zakrętu znajduje się niewielki teren zielony (ogrody?) z pojedynczą zagrodą.

Zabudowa wiejska rozmieszczona jest nieregularnie i raczej rzadko, luźno wzdłuż wiejskiej drogi, w większości zagrodowa. Drogi ograniczające działki siedliskowe czytelne tylko fragmentarycznie.

Na wschód od tej części wsi, w której droga zmienia kierunek, usytuowany jest folwark z czworobocznym majdanem otoczonym zabudową ze wszystkich stron. Ze wschodniego boku folwarku wybiega ku wschodowi aleja. Północno-zachodni narożnik wznosi się nad stawem. Przy drodze łączącej folwark z drogą wiejską usytuowane są pojedyncze budynki.

1936 r. Wieś zasadniczo jednodrożna, wzdłuż potoku *Fellendorfer Wasser*, lecz poprzecinana licznymi drogami, wśród nich dojazdowymi do poszczególnych posesji. W części południowej zaczątek układu gwiazdzistego.

Folwark na wschód od tej części wsi, w której droga zmienia kierunek, z prostokątnym majdanem obudowanym ze wszystkich stron. Od zachodu dochodzi doń droga łącząca go z drogą wiejską. Po jej północnej stronie usytuowane są dwa oczka wodne. Ze wschodniego boku zabudowy folwarcznej wybiega ku wschodowi aleja.

Zabudowa wsi luźna, nieregularnie rozmieszczona, w większości zagrodowa. Wyróżnia się jeden zespół, po wschodniej stronie drogi, z dość dużym prostokątnym dziedzińcem otoczonym budynkami. Wieś rozwinęła się w kierunku południowym i połączyła się

z odseparowaną niegdyś częścią z samotną zagrodą, która nadal istnieje.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest zasadniczy układ wsi oraz większość historycznej zabudowy. Utrzymana jest dyspozycja przestrzenna folwarku. Budynki nie są użytkowane w sposób kolidujący z ich charakterem, lecz są bardzo zaniedbane. Zachowany jest mur oddzielający ogrody od drogi

dojazdowej do folwarku. Teren zielony z ogrodami, usytuowany na zachód i północny zachód od folwarku, na skarpie, ma nadal charakter terenu zielonego z oczkami wodnymi i przepływającym przezeń strumieniem. Jego układ nie utrzymał się. Droga prowadząca do folwarku posiada nawierzchnię z prostokątnej kostki granitowej. Nawierzchnia z kostki granitowej zachowana jest również na drodze dojazdowej do posesji nr 37. Przy tejże drodze mostek z ciosów piaskowcowych, z kolebkowym sklepieniem.

5.3.5. GOŚLINÓW (GOŚLINA)

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Rekonstrukcja nazwy pierwotnej. Poprawniej byłoby Gosław (albo Gosławin). Nazwa niemiecka jest nazwą hybrydalną, składającą się z dwóch członów, z których pierwszy zawiera imię polskie Gosław (z dawnego Gościsław), a drugi stanowi niemiecki rzeczownik „Dorf” - „wieś”. Imię polskie w pierwszym członie uległo znacznym zniekształceniom wskutek adaptacji do niemieckiego systemu językowego.

2) Historia wsi i dóbr

1285-1305 r. - Do wsi należy 261 ha gruntów. 6 małych włók jako dobra dziedziczne należy do rycerza Gosławina, który lokował wieś na prawie niemieckim. Goślinów wraz z *Ausche*, *Grossnig* i Czerwonym Kościołem (*Rothkirch*) w legnickim stanowią dobra szlacheckie.

1739 r. - We wsi notowana jest siedziba szlachecka.

1891, 1917 r. - Dobra w Goślinowie mają status majątku rycerskiego.

1911 r. - Wspominany jest murowany tunel prowadzący do Goślinowa.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Goślinów leży w południowej części gminy Miłkowice w odległości 8 km od Legnicy, na południe od szosy Legnica-Chojnów. Miejscowość położona jest w urozmaiconym terenie, na zboczu-skarpie wzgórza. Układ dróg jest symetryczny, ma kształt zbliżony do podkowy, wzbogaconej łukowymi cięciami. Po jednej stronie prostoliniowej podstawy, wyznaczającej kierunek południowy zachód - północny wschód znajduje się zabudowa wiejska, po drugiej, na południowo-zachodnim krańcu, zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem. Zabudowa folwarczna otacza prostokątny majdan. We wschodnim narożniku ten układ jest zaburzony - dwie stodoły są nieco odsunięte tak, że tworzy się niewielkie, dodatkowe podwórze. Dwór usytuowany jest w skrzydle południowo-zachodnim. Na południowy wschód od folwarku, częściowo na skarpie, nad przepływającym pod nią strumieniem, rozpościera się teren zalesiony z oczkiem wodnym. Droga, przechodząca przez ten teren to fragment zarysu podkowy. Wychodząc na wzgórze, poza teren zadrzewiony, droga ta przechodzi w aleję czereśniową. Zabudowa wiejska nieregularna, w większości zagrodowa, skupiona głównie przy północno-wschodnim krańcu podstawy podkowy. Należy podkreślić interesujące, niebanalne rozwiązanie planistyczne: symetria układu dróg, antytetycznie usytuowany folwark i pozostała część wsi.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

- 1739 r. Niewielka wieś bez kościoła, z kilkoma zagrodami oraz siedzibą szlachecką w części południowo-zachodniej. Z okolic siedziby szlacheckiej wypływa ciek, wpadający do strumienia, płynącego w kierunku jeziora w Jezierzanach.
- 1823 r. Wieś jednodrożna z południowego zachodu na północny wschód. Dominuje założenie folwarczne z kwadratowym niemal majdanem. Zabudowa wiejska usytuowana przy drodze, nieregularna, złożona z pojedynczych budynków. Od południa i północy graniczą ze wsią niezbyt duże obszary leśne. W południowy las wprowadzona jest z folwarku aleja, grobla o regularnym zarysie (dwukrotnie załamana pod kątem prostym).
- 1936 r. Wieś zasadniczo jednodrożna z dominującym założeniem folwarcznym w części południowo-zachodniej. Prawie kwadratowy majdan przytyka od południa do drogi. Bok wschodni i południowy zabudowane są kalenicowo, bok północny (wzdłuż wiejskiej drogi) szczytowo, przy boku zachodnim usytuowane są niewielkie budynki oraz teren zielony. Nieco dalej na południowy zachód zlokalizowane są ogrody na regularnym, kwadratowym zarysie, podzielone na 4 regularne kwatery.
- Pozostała zabudowa wiejska jest nieregularna, złożona głównie z pojedynczych budynków, zlokalizowana na północny-wschód od folwarku przy wiejskiej drodze oraz jej skrzyżowaniu z drogą do Lubiatowa i przy drogach dochodzących doń.
- Na północ od folwarku znajduje się wyrobisko, dalej za nim - po południowej stronie drogi do Lubiatowa - zabudowania cegielni (3 duże budynki, pod kątem prostym, jeden bardzo mały między nimi).

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem jest dobrze zachowany w swych zasadniczych elementach: park, dwór, poszczególne budynki folwarku. Z ogrodów, położonych poza terenem założenia (i poza terenem gminy) na południowy zachód od dworu, pozostały jedynie dwa fragmenty muru, okalającego niegdyś ten teren. Z zabudowy folwarcznej zachowane są wszystkie budynki, w niezadowalającym stanie technicznym. Zachowany jest dwór, także wymagający remontu. Stojąca w pobliżu kapliczka (na południowy-wschód od dworu) została rozebrana przez jednego z mieszkańców już po 1945r. Budynki folwarczne zbudowane są jako murowane lub w konstrukcji szkieletowo-szachulcowej, lecz wszystkie posiadają podmurówkę-cokół z piaskowcowych ciosów. Niektóre posiadają też piaskowcowe obramienia otworów okiennych i drzwiowych. Park jest zaniedbany, z poszyciem, w części zachodniej znajduje się młodziak brzozy. Część starodrzewu (w tym wiele dębów) usunięto. Zachowana jest główna droga, wychodząca z południowego skrzydła zabudowy folwarcznej, omijająca ogrody oraz oczko wodne i po rozwidleniu okalająca z obu stron, wschodniej i zachodniej, usytuowany malowniczo na zboczu niewielkiego wzgórza park. Ramię wschodnie tej drogi zachowane jest jako aleja, kontynuowana na szczycie wzgórza, już poza parkiem, jako aleja z drzew owocowych (czereśni) wśród pól. W zachodniej części parku (lub już poza nią) płynie meandrujący strumień. Granice parku nie są możliwe do określenia bez szczegółowych badań źródłowych i dendrologicznych. Cegielnia nie istnieje, pozostało po niej jedynie wyrobisko i (być może) filary bram, prowadzących na jej teren, oraz budynek mieszkalny.

5.3.6. GRZYMALIN

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Niemiecką nazwę Langenwalde „długi las” Komisja Urzędu Rady Ministrów zastąpiła nazwą dzierżawczą od nazwiska Grzymała.

2) Historia wsi i dóbr

1337 r. - Pierwsze wzmianki o wsi jako o miejscu określanym „zu Waldau”.

1354 r. - 15 lipca tego roku Wenzel sprzedaż Anestoriusowi z Florencji 6 dużych włók (Sechs Huben, potem: sechs Hufen) lasu z Merkel od granicy Lichtenberga aż do Głuchowic z prawem założenia tam folwarku, z prawem do odstrzału i wypasu.

1399 r. - W akcie notarialnym z dnia 3 listopada wspomniany jest proboszcz kościoła w *Langewalde*, Jacobus Szodri.

1523 r. - Budowa pierwszego kościoła ewangelickiego z drewna.

1611 r. - Budowa drugiego budynku kościoła z wieżą.

1739 r. - Wieś podzielona jest na części (od zachodu): *Ober-, mittel-, nieder-Langenwaldau* oraz *sechs Hübner* (pisownia zgodna z oryginałem). W *Ober-* istnieje kościół, w *nieder - sechs Hübner* - siedziba szlachecka oraz młyn.

od 1909, 1917 r. - *Sechshufen-Langenwaldau* wraz z Kochlicami i Głuchowicami stanowią tzw. *Fideikommiß-herrschaft Kuchelberg*.

1911 r. - Miejscowość podzielona administracyjnie na trzy części: *Niederlangenwaldau*, *Oberlangenwaldau*, w którym znajdował się folwark oraz *Sechshufen Langenwaldau*.

Kościół jest murowany, ale przystawiona doń dzwonnica jest drewniana. W kościele znajduje się wiele starych nagrobków.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Grzymalin leży w północnej części gminy Miłkowice, w odległości ok. 11 km na północ od Legnicy i rozciąga się na przestrzeni 5 km pomiędzy dwoma kompleksami stawów rybnych. Położona w płaskim terenie niezwykle rozciągnięta ze wschodu na zachód jednodrożnica, w części zachodniej rozwidlająca się; od rozwidlenia główna droga skręca na północ. Zabudowa w większości zagrodowa, lokalizowana nieregularnie większymi skupiskami, pomiędzy którymi są duże obszary słabo, albo w ogóle nie zabudowane. Najintensywniej zainwestowany obszar położony jest na wschód i zachód od rozwidlenia dróg. Tutaj także, po północnej stronie drogi usytuowany jest kościół otoczony przez dawny cmentarz. Bezpośrednio w pobliżu rozwidlenia, po północnej stronie drogi i odsunięty nieco od niej zlokalizowany jest dawny folwark. Prostokątny majdan z trzech stron otaczają budynki. Obecnie nie odznaczają się one wartościami zabytkowymi. Drugie co do wielkości i intensywności zgrupowanie zabudowy położone jest we wschodniej części wsi. Zabudowa jedno- i dwukondygnacyjna, zagrodowa.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Niezwykle wydłużona miejscowość przebiegająca ze wschodu na zachód i tam skręcająca ku północy. Wieś podzielona jest na części (od zachodu): *Ober-, mittel-, nieder-Langenwaldau*; na wschodnim krańcu: *sechs Hübner* (pisownia zgodna z oryginałem). W *Ober-* zaznaczony jest kościół, w *nieder - sechs Hübner* siedziba szlachecka. Na południe od wsi przepływa *Schwartz Wasser* - Czarna Woda. Na południe od *Nieder L.* usytuowany jest na tej rzece młyn.

1823 r. Wydłużona jednodrożnica podzielona na części: *Ober- i Nieder-Langenwaldau*; część wschodnia nosi nazwę *Sechshufen*.

Ober-Langenwaldau.

Część wsi o najgęstszej zabudowie. Przy skręcie wiejskiej drogi na północ, po południowej stronie tej drogi znajdują się dwa średniej wielkości stawy o nieregularnej linii brzegowej. Po zachodniej stronie odcinka drogi biegnącego bezpośrednio na północ usytuowane są trzy inne stawy (prawdopodobnie sztuczne) o regularnej linii brzegowej. Największy z nich nosi nazwę *Stock T[reich]*. Oddzielone są od siebie groblami.

Zabudowa usytuowana jest przy głównej drodze wiejskiej poza dwoma wyjątkami: znacznie większym od pozostałych gospodarstwem - folwarkiem oraz zabudową zlokalizowaną na południe od stawów naturalnych. Zabudowa ta, składająca się z pojedynczych domów dość gęsto rozmieszczonych, usytuowana jest przy drodze, która jednak nie łączy się z główną, wiejską drogą, lecz dochodzi do obecnych Niedźwiedzic. Folwark, położony po północnej stronie wiejskiej drogi w pobliżu zakrętu na północ tworzą budynki otaczające prawie owalny majdan. Przy odcinku drogi, biegnącym na północ, zabudowa ma znacznie mniejszą intensywność. Poza pojedynczymi gospodarstwami wyróżnia się kolonia identycznie oznaczonych na mapie, regularnie rozmieszczonych po zachodniej stronie drogi pojedynczych budynków. W środkowej części *Ober-Langenwaldau*, po północnej stronie drogi usytuowany jest kościół wraz z niewielkim otoczeniem. Pozostała zabudowa wiejska *Ober L.* jest w większości zagrodowa, usytuowana szczytowo do drogi i nieregularnie rozmieszczona, choć miejscami dość zwarta.

Na północ od tej części wsi zlokalizowana jest cegielnia i domy związane z gospodarką leśną.

Nieder-Langenwaldau.

Ta część Grzymalina ma charakter zdecydowanie wsi jednodrożnej z nieregularną zabudową, jedynie miejscami zwartą, w większości usytuowaną szczytowo. Wyróżniają się trzy zagrody położone na południe od wiejskiej drogi, większe od pozostałych i wyraźnie wyodrębnione. Jedno z nich zlokalizowane jest bezpośrednio nad rzeczką Czarna Woda *Schwarz Wasser*. Prawdopodobnie jest to młyn wodny, wymieniany w źródłach w 1845 r.

Sechshufen-Langenwaldau.

Tak oznaczony jest wschodni kraniec wsi. W części zachodniej *Sechshufen* czytelny jest zarys nawsia. Zabudowa tej części Grzymalina jest nieregularna, złożona z zagród i pojedynczych budynków, niezbyt gęsta. Nie można wyróżnić na tej mapie folwarku, wymienianego w źródłach. Na wschód od Grzymalina znajduje się staw, odgraniczony od wsi (tj. po zachodniej stronie) groblą. Podpisany jest Gr. T.

1936 r. Miejscowość podzielona jest na dwie jednostki: *Ober- i Nieder- Langenwaldau*.

Niezwykłe rozciągnięta wieś, której zasadniczą oś komunikacyjną tworzy droga, przebiegająca ze wschodu na zachód i w zachodniej części skręcająca na północ. Przed skrzyżowaniem odchodzi przecznica, która po zatoczeniu łuku kieruje się na zachód. Brak jest naturalnych stawów, istniejących w 1823 r. między tą drogą a główną drogą wiejską. Nieco na wschód od tak powstałego rozwidlenia, po północnej stronie głównej drogi wiejskiej usytuowany jest folwark. Zabudowa zgrupowana wokół czworobocznego majdanu z owalnym oczkiem wodnym. Zabudowania otacza wąski pas ogrodów, poszerzony nieco ku zachodowi i przechodzący w części południowo-zachodniej w niewielki teren parkowy. W środkowej części wsi, po południowej stronie wiejskiej drogi, znajduje się drugi folwark. Jego układ nie jest czytelny - brak wyraźnego majdanu.

Zabudowa wiejska nieregularna, miejscami zwarta, w większości zagrodowa. Przy wschodnim krańcu wsi czytelne dwie duże zagrody - pozostałe są znacznie mniejsze. Większość zagród usytuowana bezpośrednio przy drodze wiejskiej, czasem przy przecznicach.

W zachodniej części wsi, przy odcinku drogi skierowanym na północ, po jego zachodniej stronie znajdują się 4 zarośnięte zbiorniki wodne.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Utrzymany jest zasadniczy układ wsi oraz charakter jej zabudowy. Z zabudowy folwarku w zachodniej części wsi zachowane są trzy skrzydła. W skrzydle północnym, odsuniętym najdalej od wiejskiej drogi, zlokalizowano dwa bloki mieszkalne z płaskimi dachami. Dawny folwark we wschodniej części wsi nie jest czytelny. Budynki gospodarstwa, użytkowanego przez PGR, nie posiadają cech zabytkowych.

5.3.7. JAKUSZÓW

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nowa nazwa Jakuszów zastąpiła pierwotną hybrydalną nazwę niemiecką Jakobsdorf = wieś Jakuba. Pierwszym członem tej nazwy było łacińskie imię Jacob.

2) Historia wsi i dóbr

1225 r. - Wymieniany jest Jakub, syn Pantina, krewnego książęcego szambelana, także Pantina, który - prawdopodobnie - dał nazwę Pątnówkowi. Możliwe, że od imienia tegoż Jakuba Jakuszów otrzymał swą nazwę niemiecką: *Jakobsdorf*.

1285-1305 r. - Do Jakuszowa należy ok. 498 ha gruntów.

1296 r. - Książę legnicki Henryk V sprzedaje swemu rycerzowi Walwanowi von Provin sołectwo we wsi Jakuszów wraz z 2 małdrami dziesięciny jęczmiennej.

1349 r. - W Jakuszowie znajduje się staw książęcy. Wacław, książę Śląska i pan Legnicy, nadał nowofundowanemu przez siebie konwentowi benedyktynek w Legnicy prawo utrzymywania jednego rybaka do połowów w tym jeziorze.

ok. 1600 r. - We wsi jest 18 i 1/2 włók kmiecych. Pierwotnie ich liczba była równa 20. Ponadto 5 włók przypadało na książęcą część jeziora wraz z mieszkającymi tam rybakami.

1645 r. - 7 września zmarł Joachim Friedrich Bilitzer von Bilitz, pan na Jakuszowie, kapitan- - porucznik cesarskiego majestatu, pochowany w Legnicy w kościele św.św. Piotra i Pawła.

1739 r. - W Jakuszowie notowana jest siedziba szlachecka oraz młyn.

1845 r. - Jakuszowie znajduje się placówka Urzędu d/s gospdarskich *Wirtschaftsamt*.

1891, 1917 r. - Dobra w Jakuszowie mają status majątku rycerskiego. W 1917 r. wraz z własnością chłopską.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Jakuszów leży prawie w centrum gminy, przy drodze Miłkowice-Rzeszotary, w odległości 6 km od Legnicy. Jest to widlica o wyraźnej osi wschód-zachód, sięgająca na południowym zachodzie po jezioro Tatarak, położona w płaskim terenie, nad strumieniem. Układ komunikacyjny tworzą dwie drogi, łączące się w zachodniej części wsi i zakreślające dość duże pseudo-nawsie (nie zamknięte drogami od wschodu). Zachodnią część wsi, po południowej stronie głównej drogi wiejskiej zajmuje założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem. Prostokątny majdan, ograniczony od wschodu ogrodzeniem (mur nie istnieje), od północnego wschodu i południowego zachodu otaczają budynki gospodarcze. Skrzydło zachodnie stanowi pałac, za nim rozpościera się niewielki park, ograniczony od zachodu i północy ciekami wodnymi. Przez folwark poprowadzona jest droga dojazdowa do budynków znajdujących się bezpośrednio nad jeziorem Tatarak. Po jej północnej stronie zlokalizowane są domy mieszkalne typu „namysłowskiego”. Ich działki graniczą z parkiem. Pozostała zabudowa wiejska jest jedno- i dwukondygnacyjna, nieregularna, przeważnie zagrodowa.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Wieś nad ciekami wodnymi, połączona z Pątnówkiem. Przy zachodnim krańcu wsi usytuowane są: siedziba szlachecka i młyn.

1823 r. Wieś o osi wschód-zachód. Zasadniczy układ komunikacyjny stanowią dwie drogi, prawie równoległe do siebie, między nimi ciek wodny. Zabudowa, w większości zagrodowa, rozmieszczona jest wzdłuż dróg, nieregularnie, w większości bezpośrednio przy drodze. W zachodniej części wsi, na południe od zabudowy, znajduje się niewielki folwark z prostokątnym majdanem. Teren wsi wyznaczony przez działki siedliskowe ograniczony jest drogami gospodarczymi.

1936 r. Widlica o zasadniczym układzie wschód-zachód. Zabudowa wiejska nieregularnie rozmieszczona, w większości zagrodowa, zlokalizowana przy drogach wiejskich.

W południowo-zachodniej części wsi usytuowany jest folwark z czworobocznym majdanem. Zabudowę folwarczną stanowią: bok północny - dwa budynki, w narożniku południowo-wschodnim jeden budynek, bok zachodni: pojedynczy budynek na rzucie litery L. Przed nim gazon o kształcie zbliżonym do półkola. Od zachodu pałac otacza park założony przy dwóch ciekach wodnych, wpadających dalej na południu do jeziora Tatarak (*Pansdorfer See*).

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zasadniczy układ wsi jest utrzymany, zanikła wschodnia droga, łącząca dwa ramiona widlicy. Zachowany jest zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem. Pałac użytkowany jako budynek mieszkalny wielorodzinny, park jako teren zielony, lecz nie jest zadbane. Utrzymana jest

dyspozycja przestrzenna folwarku, zachowane w nienajlepszym stanie technicznym budynki folwarczne. Budynek inwentarski o najciekawszej formie architektonicznej, usytuowany w północnym skrzydle zabudowy, nie jest obecnie użytkowany i wymaga natychmiastowego remontu (niszczy dach, brak odprowadzenia wód opadowych). Park zaniedbany. W centralnej części niewielki budynek, nieużytkowany, o niewłaściwej w tym miejscu formie. Zabudowę wsi stanowią budynki sprzed 1945 r. Nowe pojawiają się sporadycznie.

5.3.8. JEZIERZANY

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Powojenna nazwa Jezierzany zastąpiła niemiecką nazwę Seedorf, oznaczającą „wieś położoną nad jeziorem”.

2) Historia wsi i dóbr

1285-1305 r. - Do miejscowości należy 12 włók (ok. 210 ha), z tego większa część to jezioro.

1722 r. - Sinapius podaje, że z tej miejscowości pochodzi jedna gałąź rodziny von Ryme (inna pisownia: Riemben). Druga gałąź pochodzi z Sobótki (*Zopten*). W Jezierzanach posiadali część majątku.

1739 r. - W Jezierzanach notowana jest siedziba szlachecka oraz młyn.

1911 r. - Mieszkańcy wsi osiągają dochód w wysokości 37 marek z hektara.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Jezierzany leżą w centrum gminy Miłkowice, przy drodze z Gniewomirowic, ok. 6 km od Legnicy. Przez północny kraniec wsi przechodzi szosa z Jakuszowa do Miłkowic, południowy przecina linia kolejowa. Jest to niewielka jednodrożnica położona w płaskim terenie, między dwoma jeziorami-stawami, o osi północ-południe. W południowej części wsi, po zachodniej stronie wiejskiej drogi usytuowany jest dawny folwark. Obecnie istnieje północne skrzydło zabudowy, ustawione szczytowo do drogi. Na południe od niego znajduje się dawny dwór, ustawiony kalenicowo do drogi, nieco od niej odsunięty. Na południe od tych budynków położony jest teren zielony z oczkiem wodnym. Przy linii kolejowej usytuowane są budynki stacyjne. Historyczna zabudowa wsi jest jednokondygnacyjna, nieregularna; sytuuje się głównie po zachodniej stronie wiejskiej drogi.

Do Jezierzan należą administracyjnie budynki PKP, położone przy linii kolejowej, na południowy wschód od południowego krańca wsi.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Mała wieś z siedzibą szlachecką, usytuowana między dwoma jeziorami. Za północnym z nich znajduje się trzęcie o nazwie *Krumteich*. Z południowego wypływa ciek i na nim zlokalizowany jest młyn.

1823 r. Osada usytuowana między dwoma zbiornikami wodnymi: *Pansdorfer See* i *See*, przy przebiegającej między nimi drodze. Dominuje dość duży zespół budynków na rzucie kwadratu. Pojedyncze budynki zlokalizowane są na południe od niego oraz na północ

(w pewnym oddaleniu), przy skrzyżowaniu z drogą do Jakuszowa. Przy północnym brzegu *Pansdorfer See* usytuowany jest młyn wodny.

1936 r. Miejscowość o osi północ-południe (w przybliżeniu), położona między dwoma zbiornikami wodnymi: *Pansdorfer See* i *See*, przy przebiegającej między nimi drodze. W środkowej części, po zachodniej stronie drogi znajduje się folwark z nieregularnym majdanem, którego tylko północny bok jest zabudowany dwoma budynkami. Przy zachodnim boku zlokalizowany jest jeden budynek. Od południa trzy inne, niewyznaczające regularnej linii zabudowy. Od południa przytyka do nich i do majdanu teren ogrodów, dalej na południe niewielki park, prawie na rzucie prostokąta.

Zabudowa wiejska jest nieregularna, usytuowana przy drodze wiejskiej między obydwojma zbiornikami oraz przy skrzyżowaniu z drogą do Jakuszowa. W większości pojedyncze budynki - tylko przy samym skrzyżowaniu znajduje się większa zagroda.

Przy północnym brzegu *Pansdorfer See* usytuowanych jest kilka budynków z niewielkim oczkiem wodnym między nimi - całość o nazwie *Seehaus Pansdorf*.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest zasadniczy układ wsi. Stara zabudowa uległa częściowej destrukcji, pojawiły się nowe budynki, niezharmonizowane z zabudową historyczną: posiadają płaskie dachy i wysokość dwu kondygnacji. Folwark nie jest zachowany w całości. Drogę, prowadzącą przezeń, wydzielono i utwardzono asfaltem. Budynek inwentarski położony na północ od dworu zamieniono na mieszkalny, wielorodziny. Dla poszczególnych lokali wydzielono działki, które ogrodzono siatką. Te działania spowodowały, że dawny folwark nie stanowi zespołu i funkcjonuje na zasadzie zwykłej zabudowy wiejskiej. W pobliżu drogi usytuowany jest niewielki, zadrzewiony teren. Obecnie część starodrzewu jest wycięta i znajduje się tam pawilon usługowy z płaskim dachem. Pozostała zabudowa jest jednokondygnacyjna. Wiejska droga pomiędzy rozwidleniem dróg a przystankiem PKP posiada zachowaną nawierzchnię z prostokątnej kostki z szarego granitu, we wschodniej części wsi nawierzchnia ta ukryta jest pod „dywanikiem asfaltowym”.

5.3.9. KOCHLICE

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Powojenna nazwa Kochlice, zaproponowana przez Komisję Urzędu Rady Ministrów od nazwy osobowej Kochel lub Kochla zastąpiła nazwę niemiecką Kuchelberg = góra należąca do człowieka nazwiskiem Kuchel (w okolicy znajduje się Kochlickie Wzgórze, którego niemiecka nazwa brzmiała Kuchel Berg).

2) Historia wsi i dóbr

XV w. - Nazwa wsi Kochlice pojawia się w źródłach po 1400 r. Istnieje tam pałacyk myśliwski Piastów Legnickich.

1739 r. - W Kochlicach notowana jest siedziba szlachecka.

1891 r. - Dobra w Kochlicach mają status majątku rycerskiego.

1909 r. - Friedrich Nickisch von Rosenegk, poseł okręgu, rotmistrz w stanie spoczynku, posiadający Kochlice od końca XIX w., w 1909 r. utworzył z nich wraz z trzema innymi wsiami fideikomis

(system dziedziczenia własności polegający na przejściu majątku tytułem spadku na spadkobiercę z zastrzeżeniem, że nie przysługuje mu prawo sprzedaży ani zastawu).

od 1909 do 1917 r. dobra w Kochlicach mają nadal status majątku rycerskiego. Ponadto wraz z Głuchowicami i *Sechshufen-Langenwaldau* (Grzymalin) stanowią fideikomis *Fideikommißherrschaft Kuchelberg*.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Kochlice leżą w północnej części gminy, 9 km na północ od Legnicy wzdłuż głównej szosy z Legnicy do Lubina. Od północnego zachodu, północy i wschodu otoczone są lasami. Jest to miejscowość o wyraźnie dwuczłonowej budowie położona w pofalowanym terenie. W części południowej dominuje dawne założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem. Pałac nie istnieje, pozostały zeń jedynie sklepienie piwnice. Zabudowa folwarczna otacza od południa, wschodu i północnego zachodu trapezowy majdan. Dochodzi doń od zachodu droga, łącząca założenie z traktem z Legnicy. W części zachodniej majdanu usytuowane są garaże - pawilon z płaskim dachem. Ruiny pałacu zlokalizowane są na północny wschód od folwarku, na północ i wschód od tego zespołu rozpościera się teren zielony. Do folwarku prowadzi droga o nawierzchni z nieregularnego kamienia, łamanego. Przy skrzyżowaniu głównej szosy z drogą do folwarku usytuowana jest stara karczma, nadal użytkowana (w części). Część północna - wieś właściwa, zlokalizowana jest przy wiejskiej drodze, omijającej łagodnym łukiem od wschodu drogę Legnica-Lubin i łączącą się z nią kilkoma przecznicami. Zabudowa usytuowana jest w większości przy głównej drodze wiejskiej, ale także przy szosie oraz łączących obie drogi przecznicach. Na północnym krańcu Kochlic znajduje się duże gospodarstwo. Pozostała zabudowa nieregularna, przeważnie zagrodowa, dwu- i jednokondygnacyjna.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Średniej wielkości wieś rozciągnięta z północy na południe z siedzibą szlachecką na południowym krańcu. Przecina ją esowato droga z Legnicy do Lubina. Między Kochlicami a Głuchowicami usytuowany jest wiatrak.

1823 r. Wieś, której główna oś komunikacyjna obchodzi łukiem od wschodu trakt Legnica-Lubin, przez Rzeszotary. Południową część miejscowości zajmuje założenie folwarczne, zlokalizowane w zakręcie drogi, która kieruje się stąd na północ. Zachodnią część folwarku tworzą budynki (prawdopodobnie gospodarcze) otaczające od północy, zachodu i południa prawie kwadratowy majdan. W części północno-wschodniej zlokalizowany jest większy budynek - pałac. Pozostała zabudowa zespołu to jeszcze jeden budynek gospodarczy, ustawiony skośnie do innych i odsunięty nieco na północ niewielki budynek (pawilon parkowy z „wykazu zabytków”?). Teren na wschód od założenia dworskiego pokryty jest siecią alei; w niektórych z nich poprowadzone są drogi.

Zabudowa północnej części wsi grupuje się głównie przy wiejskiej drodze na północ od założenia folwarcznego oraz przy przecznicach, łączących ją z traktem Legnica-Lubin. Sytuowana w większości szczytowo, dość gęsta. Inna grupa zabudowy usytuowana jest przy głównym trakcie w miejscu, w którym odchodzi na wschód droga do folwarku.

Na zachód od południowej części wsi znajduje się wiatrak.

1936 r. Widlica o osi północ-południe. Układ komunikacyjny tworzą dwie, w przybliżeniu równoległe, drogi łączące się na północnym krańcu wsi. Zachodnia z nich prowadzi do *Mittel-Rüstern*, wschodnia kończy się w folwarku. W części północnej zabudowa usytuowana wzdłuż obu ramion drogi, a także przy przecznicach. W części środkowej zabudowa zlokalizowana przy wschodniej drodze, w części południowej znajduje się założenie parkowo-folwarczne i część zabudowy wiejskiej.

Zabudowania folwarczne ulokowane są wokół trapezowego, dość rozległego majdanu z prostokątnym zbiornikiem wodnym. W części wschodniej kształt majdanu traci regularność. Z południowo-wschodniego narożnika wychodzą dwie drogi pod kątem ostrym do siebie. Wschodni bok zabudowy folwarcznej usytuowany jest prostopadle do wschodniej z nich - a skośnie do pozostałych boków. Na południe i południowy wschód od zabudowy folwarcznej rozciągają się ogrody, na północ i północny wschód - park. Pozostała zabudowa, usytuowana na zachód od założenia folwarcznego, rozlokowana jest głównie wzdłuż drogi do *Mittel-Rüstern*. Jest to kilka zagród i obejść oraz pojedynczych budynków.

Zabudowa środkowej części wsi złożona jest z głównie z zagród i obejść. Ma charakter zwarty. Wśród budynków położony jest zbiornik wodny o nieregularnym zarysie. Zabudowa części północnej jest nieregularna, częściowo zagrodowa, w części złożona z obejść i pojedynczych budynków.

Na wschód od niej osiedle złożone z pojedynczych budynków i ogrodów, na planie ćwierci koła. Budynki usytuowane na obwodzie oraz bliżej środka, już mniej regularnie.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Utrzymany jest zasadniczy układ wsi oraz charakter jej zabudowy. Wiele z budynków utraciło cechy zabytkowe w wyniku remontów i przebudów, nowych obiektów jest niewiele. Z zespołu pałacowo-parkowego z folwarkiem pałac nie istnieje, zachowane są jedynie sklepienie piwnice. Folwark jest zachowany, zarówno jego układ, jak i poszczególne budynki, znajdujące się jednak w niezadowalającym stanie technicznym. Na majdanie zlokalizowano parterowe garaże z płaskimi dachami. Folwark podzielony jest między mieszkańców budynków mieszkalnych w zabudowie folwarcznej. Układ parku nie jest czytelny. Jedną z prowadzących przezeń dróg utwardzono i połączono nią północną i południową część wsi. W parku liczne samosiewy, część starodrzewu usunięto. Zachowane są dwie groble obsadzone starodrzewem, usytuowane na wschód od całego założenia. Założenie na planie ćwierci koła nie istnieje. Prawdopodobnie nie było zrealizowane, a mapa z 1936 r. przedstawiała jedynie projekt inwestycji.

5.3.10. LIPCE

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nazwa powojenna Lipce (od „lipa”) częściowo tłumaczy nazwę niemiecką Lindenbusch oznaczającą „lipowy krzak”. Różnica w niemieckich zapisach Lindenbusch/Lindenpusch ma charakter wtórny, gdyż mieszano „b” z „p”.

2) Historia wsi i dóbr

1424 r. - Pojawia się pierwsza wzmianka o tym miejscu.

27. VIII 1452 r. - W okolicy wzgórza *Kriegskoppe* na zachód od Lipiec, obrona mieszczańska z Legnicy pod wodzą burmistrza Ambrosiusa Bitschena pobiła księcia Johanna von Lüben, przybyłego z Chojnowa. Główną rolę odegrała zdobyta przez miasto w 1446 r. armata.

1739 r. - W Lipcach znajduje się wiatrak i zajazd lub karczma. W pobliżu zlokalizowana jest osada z siedzibą szlachecką opisana jako *Annawerder vulgo Eisenhut*.

1812 r. - Otwarcie kawiarni, ulubionego później przez legniczan docelowego miejsca spacerów.

1813 r. - Zniszczenie wieży widokowej ustawionej na wzgórzu *Lindenbusch* za sprawą podkomorzego (*Kammerherra*) von Unruh.

1817 r. - Ustawienie na wzgórzu *Lindenbusch* kaplicy upamiętniającej dwie bitwy.

- I potyczkę na wyżynie *Goldberger*, z 13 maja 1634 r., w której załoga z Legnicy pod wodzą Arnima walczyła trzy godziny z Sasami (zdobyto 36 chorągwi, 27 sztandarów i 9 armat, które zabrano). Cesarski komendant Legnicy kazał spalić przedmieścia, aby nie dać wrogowi „postoju”. Spaliło się 346 mieszkań;
- II bitwę nad Kaczawą (*Katzbach*) z wojskami napoleońskimi.

1845 r. - W źródłach wymieniany jest park w Lipcach.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Lipce leżą 4 km na zachód od Legnicy. Jest to niewielka widlica usytuowana przy szosie Legnica-Chojnów oraz wzdłuż odchodzącej od niej na południe drogi. Po wschodniej stronie drogi wiejskiej znajduje się założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem. Pałac usytuowany jest przy drodze, z drugiej strony rozciąga się prostokątny, wydłużony dziedziniec. Od południowej strony otacza go zabudowa gospodarcza. W części wschodniej założenia rozpościera się park, przecięty ciekami wodnymi z południowego zachodu na północny wschód, wypływającym ze stawu zlokalizowanego tuż za budynkami gospodarczymi. Pozostała zabudowa wsi zagrodowa, dwu-

i jednokondygnacyjna, przy drodze Legnica-Chojnów, po południowej stronie, zwarta. W pozostałej części nieregularna. Granica między obrębami geodezyjnymi przebiega drogą Legnica-Chojnów. Budynki i tereny leżące po północnej stronie tej drogi należą już do Ulesia. W ten sposób rozdzielono obiekty, leżące w rzeczywistości w jednej miejscowości, związane ze sobą optycznie i funkcjonalnie.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Niewielka wieś usytuowana na południe od drogi z Legnicy do Chojnowa. Na północ od wsi, przy samej drodze usytuowany jest wiatrak i zajazd lub karczma. Na południowy zachód zlokalizowana jest miejscowość z siedzibą szlachecką opisana *Annawerder vulgo Eisenhut*.

1823 r. Elementem dominującym jest założenie parkowe, graniczące od zachodu z folwarkiem o nieregularnym majdanie, obudowanym kilkoma budynkami. Inna zabudowa - o ile istnieje - jest nieczytelna. Na północ od tego założenia, przy drodze z Legnicy do Gniewomirowic usytuowane są dwie cegielnie. Na zachód od założenia parkowego, na niewielkim wyniesieniu zlokalizowany jest wiatrak, jeszcze dalej na zachód *Kriegs Koppe*

(Kopiec wojenny). Na południe odeń miejsce oznaczone jako *Annawerder od. Eisenhut* - tam znajduje się pojedyncza zagroda.

1936 r. Zasadnicza część osady to park założony przy cieku wodnym, przytykający od zachodu do folwarku z dwoma majdanami. Całość usytuowana jest po wschodniej stronie wiejskiej drogi. Zabudowa południowego majdanu zlokalizowana jest bezpośrednio przy tej drodze; północny połączony jest z nią drogą dojazdową; teren pomiędzy nimi zajmują ogrody. Po zachodniej stronie drogi wiejskiej usytuowana jest jedna zagroda i pojedyncze obejścia.

Na północ od tego założenia, przy drodze z Legnicy rozłożona jest nieregularnie zabudowa. W zachodniej części znajduje się zespół budynków i wyrobisko cegielni.

Na południowy zachód od parku znajduje się osada o nazwie *Annawerder*. Jest to zespół budynków zgrupowanych wokół prawie kwadratowego dziedzińca, położony na północ od drogi, odsunięty nieco od niej i połączony z nią dodatkowym dojazdem. Na wschód od tego zespołu usytuowany jest prawie kwadratowy zbiornik wodny.

Dość daleko na zachód znajduje się *Kriegs B.[erg]*.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Wieś zachowała swój układ przestrzenny oraz większość historycznej zabudowy. Nowe budynki są nieliczne. Zachowany jest zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem. Układ folwarku w zasadniczej części jest utrzymany. Na terenie dawnych ogrodów znajdują się garaże, szklarnie, niszczący budynek gospodarczy, komórki itp. Zachowane są oczka wodne, usytuowane między ogrodami i parkiem oraz płynący przez park ciek wodny. Teren parku jest podmokły i prawdopodobne jest, że dróżki biegły na groblach, zachowanych do dzisiaj. Inne elementy są zniszczone. Drzewostan zaniedbany: część starodrzewu usunięta, gęste poszycie, liczne samosiewy.

5.3.11. MIŁKOWICE

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Pierwotna nazwa niemiecka oznacza wieś o nazwie Arnoldi lub pozostającą w posiadaniu Arnolda. Nazwa polska utworzona jest od imienia Miłek.

2) Historia wsi i dóbr

1285-1305 r. - Do wsi należy 746 ha gruntów.

ok. 1420 r. - W Miłkowicach jest kilka folwarków pozostających w posiadaniu rodzin von Busewoy

i von Slewicz. Wszystkie grunty należące do wsi miały 37 dużych włók po ok. 20 ha każda.

1600 r. - We wsi jest 15 i 3/4 włók chłopskich, z których na sołectwo przypada 1 i 1/3 włóki.

1911 r. - Mieszkańcy osiągają dochód w wysokości 32 marek z hektara.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Miłkowice leżą przy linii kolejowej Legnica-Żagań, 9 km od Legnicy. Jest to miejscowość gminna o głównej osi wschód-zachód, położona w płaskim terenie. Ze względu na ukształtowanie przestrzenne dzieli się na dwie części: wschodnią i zachodnią. Część wschodnia to ulicówka z niewielkim nawsiem w centrum, z folwarkiem na krańcu wschodnim, po północnej stronie

wiejskiej drogi. Folwark ma prostokątny majdan. Zabudowa wschodniej części Miłkowie w większości zagrodowa, miejscami zwarta, jedno- i dwu-kondygnacyjna. Zachodnia część wsi związana jest z usytuowanym tam węzłem kolejowym i w planie posiada cechy wielodrożnicy. Zabudowa w wielu miejscach ma charakter miejski: długie bloki ze stromymi dachami: dwukondygnacyjne, wielorodzinne, wolnostojące budynki-wille oraz domy mieszkalne w typie familoków. Na styku obu części wsi zlokalizowany jest kościół, wybudowany w latach 30-tych XX w. Zabudowa, także współczesna, rozprzestrzenia się na północ oraz na południe obu części Miłkowie.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Dość duża miejscowość z dwoma rzędami zagród, o osi wschód-zachód, bez kościoła. Na północ od niej duży zbiornik wodny.

1823 r. Jednodrożnica o osi wschód-zachód, z nawsiem w części wschodniej, przecięta kilkoma przecznicami. Zabudowa jest nieregularnie rozmieszczona, zagrodowa lub składająca się z pojedynczych budynków, sytuowanych w większości przy drodze. Przy wschodnim krańcu wsi, po północnej stronie drogi znajduje się założenie folwarczne z kwadratowym, obudowanym ze wszystkich stron majdanem.

Przy drodze ze wschodniego krańca na południe, do Jezierzan usytuowane są zabudowania o nazwie *Torfhäuser*.

1936 r. W rozplanowaniu wsi czytelne są wyraźnie dwie części: wschodnia o charakterze wiejskim, z nawsiem, rozdzielonym drogą, oraz zachodnia, powiązana z węzłem kolejowym.

Na wschodnim krańcu wsi usytuowany jest folwark z prostokątnym majdanem folwarcznym z zabudowanymi wszystkimi bokami.

Zabudowa wschodniej części wsi jest w większości zagrodowa, nieregularnie rozmieszczona. Także w nawsiu. Drogi ograniczające działki siedliskowe od południa i północy czytelne są tylko w środkowej części wsi.

Przy zachodnim krańcu zlokalizowany jest węzeł kolejowy i związana z nim zabudowa usytuowana równolegle do torów, przebiegających z południowego wschodu na północny zachód. Ta zabudowa oznaczona jest jako: *Siegenderfer Familien Hsr*.

Na styku wschodniej i zachodniej części wsi, przed domami familijnymi teren częściowo zabudowany oznaczony jest jako *Molk*. Na południe od niego, przy drodze biegnącej południkowo usytuowany jest nieduży kościół.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest przestrzenny układ obu części wsi oraz większość historycznej zabudowy. Liczne są nowe obiekty: zarówno wśród starej zabudowy, jak i na obrzeżach miejscowości. Z zabudowy folwarcznej zachowane są jedynie trzy skrzydła. Budynki są w znacznej mierze przebudowane. Zachowana jest nawierzchnia kamienna na rampie kolejowej (beżowa, prostokątna kostka granitowa ze sferyczną górną powierzchnią).

5.3.12. PĄTNÓWEK

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Prawdopodobnie nazwę utworzono od imienia-nazwiska Pantina, które nosił szambelan książęcy, wymieniany w latach 1250-1270.

2) Historia wsi i dóbr

1250-1270 r. - Wspominany jest książęcy szambelan Pantina, od imienia którego prawdopodobnie utworzono nazwę miejscowości.

1285-1305 r., przed 1317 r. - Na dobra dziedziczne w Pątnówku składa się 6 włók. Do samej wsi należało początkowo tylko 9 włók.

1317 r. - Książę przydziela braciom Tymowi i Hartmannowi von Ronow dodatkowo do ich posiadłości w Pątnówku 3 leśne włóki nad rzeczką Czarna Woda (*Schwarzwasser*). W sumie dobra w tej wsi obejmują 322 ha.

1739 r. - W Pątnówku notowane są: kaplica, dwa młyny wodne i wiatrak.

1845 r. - Do majątku należy dom rybaka nad jeziorem (*Jakobsdorfer See*).

1891 r. - Dobra w Pątnówku mają status majątku rycerskiego.

1917 r. - Dobra nadal mają status majątku rycerskiego. W jego skład wchodzi oprócz folwarku w Pątnówku: dom nad jeziorem, jezioro *Pansdorfer See* oraz część dóbr w Bobrowie.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Pątnówek leży przy drodze z Miłkowic do Rzeszotar, 6 km od Legnicy. Wielodrożnica o wyraźnej osi wschód-zachód, położona w płaskim terenie. W części zachodniej znajduje się niewielkie nawsie z oczkiem wodnym. W środkowej części wsi, po południowej stronie wiejskiej drogi zlokalizowane jest założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem. Prostokątny majdan folwarczny otacza od południa i zachodu zabudowa: oficyny mieszkalno-gospodarcze oraz obora, od strony północnej budowany jest nowy obiekt. Wschodnie skrzydło zabudowy nie jest wykształcone: zlokalizowany jest tam dwór mieszkalny i na południe od niego, wyraźnie odsunięty na wschód od reszty zabudowy, pałac. Dalej na wschód i północ od pałacu znajduje się niewielki teren zadrzewiony z dość dużym oczkiem wodnym. W północno-zachodniej części zespół przytyka do drogi; zachowany jest na tym odcinku mur ogrodzeniowy.

Po wschodniej stronie prostoliniowego odcinka drogi z Bobrowa (o kierunku północ-południe) zlokalizowane jest osiedle budynków mieszkalno-gospodarczych. Część z nich należy administracyjnie do Bobrowa, część do Pątnówka. Większość z nich jest już przebudowana, lecz jest wysoce prawdopodobne, że powstały w wyniku jednorazowej lokalizacji i według jednego projektu. Na wschodnim krańcu wsi usytuowane są zabudowania dawnego młyna. Pozostała zabudowa Pątnówka jest w przeważającej części zagrodowa, nieregularna, jedno- i dwukondygnacyjna.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Niewielka wieś usytuowana nad ciekim wodnym i łącząca się z Jakuszowem. Znajdują się tam: pojedyncza kaplica i młyn ze stopniem wodnym. Na południe od niego (i na zachód od

Bobrowa) usytuowany jest wiatrak. Na północny wschód, na rzeczce Czarna Woda zlokalizowany jest drugi młyn ze stopniem wodnym.

1823 r. Miejscowość prawie połączona jest z Jakuszowem (granica nieczytelna). Rozciągnięta wzdłuż osi (w przybliżeniu) wschód-zachód. Droga przebiega nieregularnie. W środkowej części wsi znajduje się również nieregularne skrzyżowanie - drogi o osi północ-południe dochodzą do drogi wiejskiej wschód-zachód, lecz nie w tym samym miejscu. Wzdłuż drogi wiejskiej - również nieregularnie - zlokalizowane są zagrody i obejścia oraz pojedyncze budynki. W zachodniej części wsi znajduje się niewielkie nawsie. Na południe od zabudowy w środkowej części wsi usytuowany jest folwark z majdanem w kształcie wydłużonego prostokąta, którego jeden krótszy bok - wschodni jest niezabudowany.

Na wschód od miejscowości, przy drodze do Rzeszotar znajduje się miejsce o nazwie *Bruch M[ühle?]*. Jego zagospodarowanie jest trudno czytelne: częściowo w lesie usytuowane są prawdopodobnie dwa - trzy budynki tworzące pojedynczą zagrodę.

1936 r. Miejscowość posiada nieregularny układ dróg o zasadniczym zarysie jak w 1823 r. Zabudowa nieregularnie rozmieszczona, w większości zagrodowa i w większości przy wiejskiej drodze. W części zachodniej niewielkie nawsie z oczkiem wodnym.

W części południowo-wschodniej folwark z dużym, niemal kwadratowym majdanem. Dwa boki: zachodni i południowy posiadają zabudowę ciągłą, bok północny: dwa budynki normalnych rozmiarów, przy boku wschodnim, do którego przylega bezpośrednio ogród-park z pojedynczym budynkiem w centrum (pałacem?), dwa niewielkie budyneczki. Na północ od parku dość duży zbiornik wodny o nieregularnym zarysie; z północnego brzegu wychodzi ciek i w tym miejscu usytuowano młyn wodny.

Na wschód od wsi *Bruch M.[ühle]*. Pojedyncza zagroda z młynem.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest zasadniczy układ miejscowości oraz charakter jej zabudowy. Nowe obiekty są bardzo nieliczne. Zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem i dworem nie jest zachowany jako jedna całość. Wydzielono dwór ze znaczną częścią dawnego majdanu folwarcznego. Wraz z pałacem pozostawiono leżący na wschód od niego niewielki teren zadrzewiony - dawne ogrody. Oba tak powstałe zespoły użytkowane są w różny sposób. Przy dworze zlokalizowano nowe budynki o dysharmonizującej formie (płaski dach, tymczasowe materiały budowlane). Dawny folwark funkcjonuje jako park maszyn, budynki gospodarcze są użytkowane na cele produkcyjne (tylko jeden posiada cechy zabytkowe, inne nie istnieją lub są przebudowywane). Pałac i położona na południe od niego oficyna użytkowane są jako budynki mieszkalne. Teren między nimi (dawne ogrody) zajęto pod uprawy krzewiaste. Mur z nietynkowanej cegły, otaczający teren folwarku od strony drogi, jest miejscami zarysowany i przechylony. Między Pątnówkiem a Rzeszotarami przebiega aleja.

5.3.13. RZESZOTARY

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nazwa Rzeszotary jest nazwą służebną, wyrażającą „zajęcie dawnych mieszkańców osady”, wykonywane na rzecz księcia (potwierdza to położenie wsi w pobliżu Legnicy, siedziby książęcej). W Rzeszotarach wyrabiano sita zwane rzeszotami, których używano do przesiewania zboża i mąki, a także do mieszania sypkich produktów rolnych. Rzeszotary są formą biernikową - w średniowieczu brzmiały Rzeszotarze. W tworzeniu się niemieckiej nazwy wsi miało miejsce zjawisko tzw. adideacji, tzn. skojarzenia obcej - słowiańskiej - nazwy z podobnym w brzmieniu słowem *Rüstern* = „wiązy”.

2) Historia wsi i dóbr

1281 r. - Dokument księcia Henryka ze Śląska z dnia 11/18 sierpnia wzmiankuje miejscowość *Rychtar*.

ok. 1300 r. - Wszystkie grunty wsi obejmują 800 ha, tj. 47 małych lub 10 dużych włók. Na sołectwo przypadały początkowo 4 i 1/2 albo 4 włóki, wolne od płatności i innych powinności. Kościołowi parafialnemu przydzielono 2 włóki, 5 włók mogło obejmować książęce lenno.

XIV w. - Przez cały XIV w. trwa ożywiony obrót nieruchomościami na obszarze wsi, co świadczy o istniejącym już wtedy rozdrobnieniu własności na terenie Rzeszotar.

1308 r. - W Rzeszotarach istnieje folwark obejmujący 3 włóki i należący do mieszczanina Heinricha Richolffa, którego książę właśnie zwolnił z obowiązku podwód, ciężącego na jego folwarku.

1315 r. - Wieś posiada wójta. Jest nim Konrad. 18 października sprzedał on czynsz w Legnicy.

XV w. - Budowa pierwszego murowanego budynku kościoła. Istnienie kościoła parafialnego w Rzeszotarach potwierdzone jest już od ok. 1300 r.

1424-1506 r. - W tym czasie pojawiają się nazwy części wsi, świadczące o jej podziale administracyjnym. W 1424 r. wymieniane jest *Nieder-Rüstern*, w 1506 *Ober- i Mittel Rüstern*.

1523 r. - Przejęcie kościoła przez ewangelików.

1684-1712 r. - Właścicielem jest Hans Christian von Kölichen, który założył *Fidei comissi primogenii*, gdzie przyjęto zasadę, że wszyscy członkowie tego rodu muszą nosić jedno z dziewięciu niżej wymienionych imion: Albrecht, Dietrich, Ernst, Friedrich, Hermann, Heinrich, Volrad, Waremund, Wilibald.

1684-1706 r. - Właścicielem dóbr we wsi jest bratanek Hansa Christiana von Kölichen, Hans Heinrich (ur. 24. 12. 1683 r.). Rodzina pokładała w nim duże nadzieje, które pozostały niespełnione, gdyż zginął on dnia 7. 05. 1706 r. z ręki kawalera Constantina von Wallenrodt w Tübingen w księstwie wirttemberskim. Wskutek tego ród stracił dzierżawione dobra *Ober-Rischtern* na rzecz jego matki, Anny Heleny von Opper (primo voto von Schkopp).

1739 r. - W części *Ober-Rüstern* istnieje siedziba szlachecka, kościół oraz *Fleischer fuhrweg* (wozownia lub zakład produkcji wozów należący do Fleischera?). W *Nieder-Rüstern* zlokalizowana jest druga siedziba szlachecka oraz cegielnia *Briese*.

1845 r. - W *Ober Rüstern* znajduje się fabryka syropu ziemniaczanego należąca do Wilhelma Methnera, zatrudniająca 22 pracowników.

1856 r. - Budynek kościoła jest murowany, z dachem ceramicznym i nasadzoną na nim drewnianą wieżą z dwoma dzwonami.

1891 r. - Dobra w *Mittel-Rüstern* wraz z folwarkiem *Briese* stanowią majątek rycerski.

1911 r. - Miejscowość podzielona jest na trzy gminy: *Mittelrüstern*, *Niederrüstern*, *Oberrüstern*. Należy do niej topograficznie folwark *Briese*.

1917, 1937 r. - *Mittel Rüstern* wraz z *Briese* stanowi majątek rycerski. Ponadto znajduje się tam własność chłopska.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Rzeszotary leżą ok. 6 km na północ od Legnicy. Rozciągnięte są w płaskim terenie, wzdłuż niewielkiego cieką wodnego, obecnie skanalizowanego na prawie całej długości. Jest to wielodrożnica o wyraźnej osi komunikacyjnej wschód-zachód, poprzecinanej szlakami komunikacyjnymi różnego rodzaju i o różnej randze. W środkowej części Rzeszotar znajduje się niewielkie nawsie z kościołem; zachodnią część tego nawsia zniekształciło przebiecie nowej drogi z Legnicy do Lubina, na wschód od niego przecina wieś linia kolejowa. W zachodniej części Rzeszotar znajduje się drugie, dość wąskie nawsie. Zostało także zniekształcone przez przeprowadzenie przez jego zachodnią część drogi szybkiego ruchu na estakadzie. Większa część zabudowy wiejskiej sytuuje się przy głównej drodze wiejskiej, lecz ponadto zabudowie ulegają drogi-szosa wylotowe ze wsi (na Legnicę i Lubin) oraz - na wschód od linii kolejowej - dawna droga gospodarcza, ograniczająca od południa działki siedliskowe i prowadząca do Dobrzejowa. Zabudowa zasadniczej części wsi jest w znacznych partiach zwarta, zagrodowa, jedno- i dwukondygnacyjna,

w większości szczytowa. Zabudowa po zachodniej stronie ulicy Legnickiej w kierunku na Legnicę ma charakter zabudowy miejskiej (dość duże budynki jedno- lub wielorodzinne, wolnostojące), powstawała w dwudziestoleciu międzywojennym XX w.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Wieś rozciągnięta ze wschodu na zachód; z częścią *Ober* (zachodnią) i *nieder* (wschodnią; pisownia oryginalna). W części *Ober*- zaznaczona jest siedziba szlachecka. W centrum wsi zlokalizowany jest kościół. We wschodniej części wsi oznaczonej *nieder* zlokalizowana jest druga siedziba szlachecka. Na północ odeń cegielnia *Briese*. Po zachodniej stronie kościoła przebiega droga z Legnicy do Lubina.

1823 r. Na mapie z tego roku wieś nie jest podzielona na części. Wyróżniona jest jedynie wschodnia partia miejscowości, oznaczona *Briese*.

Rzeszotary mają charakter ulicówki z dwoma nawsiami. We wschodnim z nich zlokalizowany jest kościół wraz z niewielkim terenem otaczającym. Nieco na wschód od zachodniego nawsia, po północnej stronie wiejskiej drogi, znajduje się wyróżniające się wielkością gospodarstwo (folwark?). Wokół niemal kwadratowego majdanu z pojedynczym budynkiem w środku zgrupowana jest zabudowa: duże budynki od północy i zachodu, drobne od wschodu; od południa łączy się ono z wiejską drogą.

We wschodniej części Rzeszotar od głównej drogi wiejskiej odchodzi na południowy wschód droga prowadząca do Dobrzejowa. Po północnej stronie wiejskiej drogi usytuowany jest folwark *Briese*. Tworzą go dość duże budynki otaczające niemal kwadratowy majdan. Jeden budynek znajduje się poza zachodnim skrzydłem zabudowy. Z południowo-

zachodniego narożnika odchodzi droga, łącząca folwark z wiejską drogą. Z północno-wschodniego narożnika wychodzą dwie drogi: jedna na północ, druga na wschód

Zabudowa wiejska zachodniej części wsi z dwoma nawsiami jest w większości zwarta, nieregularna, częściowo zagrodowa. Zabudowa wiejska wschodniej części wsi składa się z pojedynczych, nieregularnie usytuowanych przy drodze budynków.

Ze wschodniego nawsia odchodzi na północ droga do Kochlic. Na północ od części zachodniej usytuowany jest wiatrak.

ok. 1911 r. Powstała kolonia mieszkalna przy przejeździe kolejowym położona na południe od zasadniczej części miejscowości.

1936 r. Miejscowość podzielona jest na części: *Ober- i Mittel-Rüstern*, na wschodnim krańcu znajduje się *Briese*.

Zachowany jest zasadniczy układ miejscowości: ulicówki z dwoma nawsiami o zwartej zabudowie, rozluźnionej nieco na wschodnim krańcu. Widoczne zaczątki wielodrożnicy: zabudowa rozprzestrzenia się wzdłuż dróg o osiach północ-południe, przecinających wieś. Pierwotny układ zniekształcony jest przez nowe trakty komunikacyjne: linię kolejową i drogę Legnica-Lubin.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Pierwotny charakter wsi jako ulicówki został w znacznym stopniu zniekształcony przez przeprowadzenie kolejnych arterii komunikacyjnych: linii kolejowej, drogi Legnica-Lubin oraz w ostatnich czasach - drogi szybkiego ruchu Legnica-Lubin na estakadzie. Zachowanych jest wiele budynków z przedwojennej zabudowy. Istnieją oba kościoły. Kościół katolicki położony w zachodniej części wsi, powstały w latach 30-tych XX w., obecnie użytkowany jest jako kaplica cmentarna. W wielu miejscach zachowane są nawierzchnie kamienne: z drobnej kostki z szarego granitu w układzie skośnym, z prostokątnej kostki granitowej, żółto-brązowej, w układzie „cegiełkowym” oraz z drobnej, szarej, nieregularnej kostki granitowej. Dawny folwark *Briese* nie istnieje. Niezgodne z charakterem zabudowy wiejskiej, a czasem wręcz kolidujące swą formą oraz lokalizacją są niektóre realizacje budowlane. Budynki Straży Pożarnej oraz Szkoły Podstawowej, zlokalizowane w pobliżu kościoła i skrzyżowania z ul. Legnicką, są obiektami kolidującymi. Straż Pożarna swą bryłą, a zwłaszcza płaskim dachem, Szkoła Podstawowa lokalizacją, bryłą oraz dachem.

5.3.14. SIEDLISKA

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy pierwotnej. Nazwa Siedliska pochodzi od oznaczenia miejsca zamieszkania, zasiedzenia - siedziby, gniazda.

2) Historia wsi i dóbr

1356 r. - Pierwsza wzmianka o Siedliskach.

1722 r. - Właścicielem jest Hans Christian von Kölichen und Rischtern auf Siegendorff, Nieder-Rischter und Schmerbach, który z dóbr w Siedliskach i Schmerbach utworzył „fidei commissum Familiae” pozostający we władaniu rodziny von Kölichen.

1739 r. - We wsi notowana jest siedziba szlachecka i dwa młyny.

1789 r. - Wieś podzielona jest na dwie części: „wiejską”, stanowiącą fideikomis rodziny von Köhlichen od 1722 r. oraz „kościelną” (*der siegendorfer Kirchteil*).

1845 r. - Majątek stanowi fideikomis. We wsi znajduje się sołectwo dziedziczne.

1891 r. - Dobra w Siedliskach mają status majątku rycerskiego.

1911 r. - Mieszkańcy wsi osiągają dochód w wysokości 26 marek z hektara.

1917 r. - Majątek w Siedliskach należy do ordynacji Miłkowice.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Siedliska leżą w zachodniej części gminy, na południe od linii kolejowej Legnica-Chojnów. Widlica o osi wschód-zachód, położona w płaskim terenie wzdłuż strumienia Brochotka, obecnie skanalizowanego.

Na wschodnim krańcu wsi zlokalizowany jest kościół oraz otaczający go cmentarz. Przy zachodnim krańcu wsi znajduje się dawny folwark z rozległym, prostokątnym majdanem. Zabudowane są trzy boki majdanu, przy czym część budynków jest znacznie przebudowana. W skrzydle wzdłuż drogi usytuowany jest parterowy pawilon z płaskim dachem. Wschodnia część wsi posiada zabudowę zwartą, zagrodową; dominują zagrody o niewielkiej powierzchni. W części zachodniej dominują zagrody znacznie większe, zabudowa jest luźniejsza. Przeważa zabudowa dwukondygnacyjna. Na wschodnim i zachodnim krańcu wsi lokalizuje się nowa zabudowa.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Dość duża wieś o osi wschód-zachód, usytuowana nad ciekim wodnym. W części zachodniej (odsuniętej od cieku) zlokalizowana jest siedziba szlachecka. Na południe od niej, na cieku usytuowany jest młyn. Drugi młyn położony jest na północ od wschodniego krańca wsi, na północnej odnodze cieku (na wschodnim krańcu wsi ten ciek rozwidla się).

1823 r. Wieś o zasadniczym ukierunkowaniu wschód-zachód, której zabudowa zlokalizowana jest przy dwóch niemal równolegle biegnących drogach. Zabudowa złożona z zagród i pojedynczych budynków, w większości szczytowa, raczej zwarta. Wyróżnia się kilka większych zagród; część z nich usytuowana nieco dalej od drogi. W części zachodniej znajduje się największa z nich z prostokątnym, obudowanym ze wszystkich stron majdanem.

Drogi ograniczające działki siedliskowe są czytelne, tylko w jednym miejscu po stronie północnej ich bieg jest zakłócony.

1936 r. - Widlica usytuowana wzdłuż dwu głównych dróg, biegnących niemal równolegle i połączonych licznymi przecznkami.

Zabudowa nieregularnie rozmieszczona, miejscami dość zwarta, w większości zagrodowa.

W pobliżu zachodniego krańca wsi położony jest folwark z kwadratowym niemal majdanem obudowanym zabudową ciągłą od północy, zachodu i południowego zachodu. Północny bok zabudowy folwarcznej przytyka do wiejskiej drogi. Przy południowym boku znajdują się jedynie dwa budynki: jeden połączony ze skrzydłem zachodnim, drugi równolegle do niego - między nimi wjazd na majdan. Wschodni bok zajmują dwa mniejsze budynki, za nimi rozciąga się ku wschodowi teren ogrodów.

We wschodniej części wsi, po północnej stronie drogi położone są trzy inne gospodarstwa, wyróżniające się swoją wielkością.

Południowa droga ograniczająca działki siedliskowe jest dość dobrze czytelna. Północna zanikła ze względu na przebiegającą niewiele dalej linię kolejową.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest układ przestrzenny wsi oraz większość zabudowy. Dobrze zachowana jest południowa droga gospodarcza ograniczająca działki siedliskowe (droga północna nie jest zachowana). Folwark został zdegradowany, istnieją wprawdzie trzy skrzydła zabudowy (zachodnie, północne i wschodnie), ale niekompletne, nie łączą się ze sobą. W skrzydle północnym część budynków jest albo zupełnie przebudowana, albo całkowicie nowa (parterowy pawilon z płaskim dachem). Ze skrzydła południowego zachowany jest jedynie budynek inwentarski w bardzo złym stanie technicznym.

5.3.15. STUDNICA

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy pierwotnej.

2) Historia wsi i dóbr

1305 r. - Wymieniany jest kościół w Studnicy oraz jego rektor Gabriel von Rimini Henricus.

1524 r. - W tym roku kościół przechodzi pod władanie ewangelików. Pierwszym pastorem jest Berth. Nähring.

1704-1707 r. - W kościele znajdują schronienie uciekinierzy z Pątnowa.

1739 r. - W Studnicy notowana jest prócz kościoła siedziba szlachecka oraz młyn.

1776 r. - Majątek stanowi Fideikommiß, tzn nie można go dzielić.

1813 r. - Zniszczenie kościoła przez wojska francuskie (wg innych źródeł rosyjskie) w czasie kampanii napoleońskiej.

1816 r. - Budowa nowego, murowanego kościoła z wieżą.

1891, 1917 r. - Wraz z folwarkiem *List* stanowi majątek rycerski. W 1917 r. należy do Fideikommiss Pątnówek.

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Studnica leży w zachodniej części gminy, w połowie drogi między Legnicą a Chojnowem. Jest to nieduża jednodrożnica położona na stoku niewielkiego wyniesienia, nad ciekim wodnym. Na północno-wschodnim krańcu wsi, na wzniesieniu zlokalizowany jest kościół w otoczeniu dawnego cmentarza. W tej części znajdują się jeszcze trzy dość duże zagrody, w jednej z nich jest młyn. Tę część wsi rozdziela szosa Chojnów-Legnica. Pozostała część Studnicy zlokalizowana jest przy wiejskiej drodze, odchodzącej w dół od szosy i kończącej się w folwarku, usytuowanym na południowo-zachodnim krańcu wsi. Majdan folwarczny, położony także na pochyłości, ma nieregularny zarys, zwężający się w kierunku południowym. Północne skrzydło zabudowy tworzą dwa budynki, budynek mieszkalny (dwór lub budynek zarządcy) i dawna stajnia. Zachodnie skrzydło zabudowy tworzą budynki - głównie stodoły - na linii łamanej; ostatnia z nich usytuowana

jest pod kątem prostym do pozostałych i tworzy skrzydło południowe. Od wschodu usytuowane są trzy budynki; dwa (obora i spichlerz) kalenicowo, środkowy - dawna stajnia - szczytowo. Pozostała zabudowa wsi jest nieregularna, zagrodowa, jedno- i dwukondygnacyjna.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Niewielka wieś złożona z kilku, nieregularnie usytuowanych zagród. Na północnym krańcu zlokalizowany kościół. Na południowym siedziba szlachecka. Na południe od kościoła przebiega droga z Legnicy do Chojnowa (za Studnicą rozwidła się, północna odnoga prowadzi bezpośrednio do Chojnowa). Przez Studnicę przepływają dwa ciek: jeden bierze początek

w pobliżu siedziby szlacheckiej, drugi rozszerza się w niewielkie jezioro, na jego północnym krańcu usytuowany jest młyn.

1823 r. Miejscowość położona jest przy drodze o kierunku w przybliżeniu północ-południe oraz prostopadłej do niej. Przy ich skrzyżowaniu, po północnej stronie, usytuowany jest kościół. Zabudowa wiejska zlokalizowana jest na południe i zachód od kościoła, przy drogach. Złożona głównie z pojedynczych budynków (zagród nie widać).

W części południowej znajduje się niewielki, wydłużony majdan folwarczny, zabudowany jedynie z dwóch boków.

Na zachód od południowej części wsi położony jest staw *Dorf T.[eich]*, oddzielony od wsi groblą. Dalej na południe znajduje się zespół stawów. Największy i najdalszy z nich nosi nazwę *Gr. Teich*.

1936 r. Zasadniczy układ wsi jest taki sam. Czytelne jest otoczenie kościoła - cmentarz.

Folwark z majdanem o kształcie zbliżonym do trójkąta, obudowanym. Przy jego północnym boku przechodzi droga ze wsi, z południowego narożnika wychodzi okrężna droga, łącząca się na północy z drogą wiejską.

Zabudowa wsi nieregularna, przy drogach, częściowo zagrodowa. W północnej części wsi, przy dawnym jeziorze wiejskim *Dorf T.*, zlokalizowany jest młyn wodny.

Stawy uległy zarośnięciu - są bagnami; jedynie dawne *Gr. Teich* oznaczone jest jako wodny zbiornik, lecz przedzielony groblami.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zasadniczy układ oraz zabudowa wsi są zachowane. Zachowana jest dyspozycja przestrzenna folwarku i jego zabudowa. Budynki są bardzo zaniedbane. Folwark jest podzielony własnościowo.

5.3.16. ULESIE

1) Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi

Prawdopodobnie nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy pierwotnej. Obecna nazwa jest dosłownym tłumaczeniem nazwy niemieckiej.

2) Historia wsi i dóbr

1283 r. - W dokumencie Bolka Świdnickiego z 4 marca tego roku, dotyczącym wsi *Mochau* wspomniany jest Friedrich de Waldow (nazwisko utworzone od nazwy wsi).

1285-1305 r. - W tym czasie do Ulesia należy ok. 1109 ha gruntów.

przed 1311 r. - Książę legnicki Bolesław III zamierzał podarować wieś Ulesie wrocławskiemu konwentowi św. Klary, lecz zamiast tej wsi przekazał im inną koło Niemczy. Ulesie książę sprzedał panu Cristanowi v. Gerhardisdorph na prawach lenna.

1343 r. - Trwają negocjacje pomiędzy konwentem św. Klary z Wrocławia a książętami legnickimi, Wacławem I i Ludwikiem I, synami Bolesława III, w sprawie zrzeczenia się przez klaryski praw do wsi Ulesie. Prawa do Ulesia uzyskały klaryski w spadku po śmierci Bolesława III. Układ między konwentem a synami Bolesława III zostaje zawarty 22. III 1343 r. i zatwierdzony przez Apeczkę, oficjała biskupa wrocławskiego.

18. XI 1353 r. - Wacław, książę Śląska i pan Legnicy (*Wenczlaw*), kupił od rycerza Jeszka Budziwoja (*Jesco Buzewoy*) wieś Ulesie (*Waldaw*).

1354 r. - Sołtysem w Ulesiu jest Mikołaj. Nabył on wraz z Reinhartem von Gusk, mieszkańcem wsi *Reischnit*, młyn zwany *Pusch* położony w *Reischneter* zobowiązując się, że ani on, ani jego następcy nie wybudują tu nowego młyna.

ok. 1500 r. - Budowa obecnego, murowanego budynku kościoła.

1524 r. - Przejęcie kościoła przez ewangelików.

1701 r. - Kościół odbierają katolicy.

1707 r. - Restytucja kościoła jako ewangelickiego.

1845 r. - We wsi znajduje się między innymi wolne sołectwo dziedziczne, należące do Friedricha Wilhelma Schuberta.

1910 r. - Powiększono uprawy owoców i założono wodociąg.

1917 r. - W Ulesiu znajduje się 6 większych gospodarstw o powierzchni od 42,2 ha do 55,5 ha.

1937 r. - W miejscowości istnieje 12 dużych gospodarstw-majątków o powierzchni od 20, 5 ha do 61 ha (por. powyżej wykaz właścicieli).

3) Położenie i obecny układ przestrzenny miejscowości

Ulesie leży w południowej części gminy, ok. 5 km na zachód od Legnicy, na północ od drogi Legnica-Chojnów. Miejscowość o osi wschód-zachód, położona w lekko wznoszącym się ku zachodowi terenie. Ulicówka ze znacznymi fragmentami układu widlicowego, obecnie zredukowanego do fragmentów ramion widlicy i łączących je dróg poprzecznych. W partii środkowej pozostałości nawsia. Zachodnia część tego nawsia ma nieco zniekształcony plan przez znajdujący się tam w otoczeniu dawnego cmentarza kościół. Zabudowa wsi jest zwarta, w większości zagrodowa, w znacznych partiach głównie szczytowa. Wyróżniają się duże gospodarstwa (prawdopodobnie dawne majątki), z okazałą, dwukondygnacyjną zabudową. Zagęszczenie zagród jest tak duże, że niektóre usytuowane są „w drugiej linii” i prowadzą do nich tylko krótkie drogi dojazdowe. W pozostałej zabudowie wiejskiej także dominuje zabudowa dwukondygnacyjna. Budynki posiadają dachy strome, wiele z nich z naczółkami. Zdarzają się dachy polskie, mansardowe.

4) Rozwój układu przestrzennego miejscowości

1739 r. Duża wieś z trzema (!) rzędami zagród, rozciągnięta ze wschodu na zachód nad ciekim wodnym, wpadającym do *Schwartz Wasser*, z kościołem, zlokalizowanym w pobliżu zachodniego krańca wsi.

1823 r. Ulicówka o osi wschód-zachód z dość zwartą zabudową, w większości zagrodową, i nawsiem poprzecinanych licznymi przecznicami. W zachodniej części nawsia kościół otoczony niewielkim terenem. Działki siedliskowe ograniczone drogami gospodarczymi, w części północnej o zaburzonej przez uskok przebiegu (w planie).

Na zachód od zachodniego krańca wiatrak.

1936 r. Ulicówka o osi wschód-zachód poprzecinana licznymi przecznicami i drogami gospodarczymi, z nawsiem. W zachodniej części nawsia kościół otoczony cmentarzem. Zabudowa zwarta, zagrodowa. Wiele z zagród usytuowanych jest w głębi działki. Słabo czytelne są drogi ograniczające od północy i południa działki siedliskowe; ich przebieg jest nieregularny. Przy północnej z nich, po „zewnątrznej” stronie, usytuowany jest cmentarz na planie prawie kwadratu.

5) Stan zachowania układu przestrzennego i jego elementów składowych

Zachowany jest układ miejscowości oraz większość jej historycznej zabudowy. Nowych budynków jest tak niewiele, że nie wpływają one na charakter wsi. Zdegradowano zespół mieszkalno-gospodarczy nr 88: wyburzono stodołę i prawdopodobnie inne budynki gospodarcze - pozostał tylko budynek mieszkalny. Przed nim wystawiono duży, nowy pawilon z daszkiem imitującym dach stromy - koliduje on z bryłą oraz lokalizacją. Zachowana jest droga gospodarcza, ograniczająca od południa działki siedliskowe. Jej północna odpowiedniczka ma obecnie inny przebieg niż na niemieckiej sztabówce.

6. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z WARUNKAMI I JAKOŚCIĄ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW ORAZ OCHRONĄ ICH ZDROWIA

Do prawidłowego rozwoju gminy oraz zapewnienia jego mieszkańcom dogodnych warunków życia konieczne są:

- odpowiednia ilość terenów przeznaczonych dla potrzeb budownictwa mieszkaniowego oraz zapewnienie właściwej struktury obszarów mieszkalnych;
- różnorodne miejsca pracy (poza rolnictwem), których generowanie wspomagane jest właściwą polityką ekonomiczną polegającą między innymi na przeznaczeniu odpowiedniej ilości terenu dla potrzeb rozwoju aktywności gospodarczej;
- dostępność usług w zakresie: oświaty, ochrony zdrowia, kultury, handlu, rzemiosła, gastronomii, sportu i rekreacji;
- funkcjonowanie środków komunikacji zbiorowej;
- właściwa pod względem przebiegu i stanu technicznego sieć drogowa;
- ochrona i właściwe kształtowanie środowiska przyrodniczego oraz wstrzymanie jego degradacji,
- dostępność i prawidłowe funkcjonowanie infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem terenów zurbanizowanych w media;
- komfort estetyczny i funkcjonalno – przestrzenny, warunkowany właściwą polityką architektoniczno - budowlaną oraz krajobrazową, a także uporządkowanie przestrzenne istniejącego układu;
- integracja miejscowego społeczeństwa.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom inwestorów, gmina sporządziła miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów przyszłych osiedli mieszkalnych głównie południowej części gminy (Ulesie, Gniewomirowice). Rozwój budownictwa mieszkaniowego stanowi siłę napędową dla rozwoju innych branż gospodarczych a także zwiększa popyt na różnego typu usługi.

Aktualny stopień uzbrojenia terenów oraz obsługi obszarów zabudowanych gminy, można uznać za zadowalający w zakresie zaopatrzenia w: wodę (stopień zwodociągowania gminy 100%), energię elektryczną oraz sieć telekomunikacyjną. Dalszego, sukcesywnego rozwoju wymaga sieć kanalizacyjna (obecnie jest skanalizowane kilka wsi). Ponadto modernizacji i rozbudowy wymaga funkcjonująca w Miłkowicach oczyszczalnia ścieków. Realizacji w pełnym zakresie wymaga sieć gazowa. oraz związana z nią wymiana systemów grzewczych aktualnie opartych w głównej mierze na indywidualnych paleniskach koksowo – węglowych. W związku z niemal całkowitym wypełnieniem funkcjonującego wysypiska odpadów w Grzymalinie, nowych inwestycji wymaga gospodarka odpadami na obszarze gminy.

Zauważa się niedostosowanie układu komunikacji drogowej gminy do współczesnych standardów. Sieć drogowa wymaga modernizacji oraz rozwoju, co stanowi nieodzowny warunek aktywizacji gospodarczej gminy.

Poza rolnictwem, główną dotychczasową gałęzią gospodarki w gminie był transport kolejowy, przede wszystkim towarowy. Proces redukcji zatrudnienia oraz restrukturyzacja PKP doprowadziły do znacznego wzrostu bezrobocia, co stanowi jeden z głównych problemów gminy.

7. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Potencjalnym zagrożeniem występującym terenie gminy Miłkowice jest zagrożenie powodziowe występujące w rejonie rzeki Czarna Woda, przepływającej przez obszar gminy z północnego – zachodu w kierunku południowo – wschodnim. Czarna Woda, stanowiąca dopływ Kaczawy, jest największym ciekim na obszarze gminy. W związku ze sporządzeniem, na zlecenie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, „Studium ochrony przed powodzią zlewni rzeki Kaczawy”, w Studium określony został zasięg zalewu wody Q1% (tereny bezpośredniego zagrożenia powodzią), wskazując obszary w obrębie których, na etapie sporządzania planów miejscowych, należy wykluczać zabudowę oraz inne inwestycje wynikające z przepisów prawa wodnego. Na obszarze gminy projektuje się budowę suchych zbiorników retencyjnych (Grzymalin, Niedźwiedzice i Rzeszotary) - jako elementu systemu ochrony przeciwpowodziowej. Ponadto oznaczono obszary potencjalnego zagrożenia powodzią.

Z uwagi na brak kopalni głębinowych i odkrywkowych oraz budowę geologiczną terenu, nie stwierdza się na obszarze gminy istnienia zagrożeń geologicznych. Z uwagi na równinny kształtowanie terenu oraz łagodną formę doliny rzeki Czarnej Wody, nie występują na obszarze gminy tereny osuwiskowe. Liczne poeksploatacyjne formy powstałe w trakcie powierzchniowej eksploatacji kruszywa (głównie piaski i żwiry), ze względu na nieznaczną głębokość wyrobisk, również nie powodują powstawania zagrożenia osuwania się mas ziemnych. Formy te wymagają rekultywacji, ponieważ przeistaczają się w szybkim tempie w dzikie wysypiska śmieci.

Największe źródło uciążliwości dla środowiska, szczególnie odczuwalne w południowej części obszaru gminy, stanowi Huta Miedzi Legnica. Zanieczyszczenia pyłowe oraz metalami ciężkimi przekracza w najbliższym w rejonie huty dopuszczalne normy o 100%. Stopień zanieczyszczeń maleje wraz ze wzrostem odległości od zakładu, jednak skażenie gleb i pośrednio wód gruntowych wykluczają lub ograniczają możliwości rozwoju rolnictwa, szczególnie w bezpośrednim sąsiedztwie huty.

Ze strony zakładów produkcyjnych najpoważniejszymi zagrożeniami stanowią: hałas pochodzący z pracy maszyn i środków transportu oraz emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery. Problem stanowić może również prawidłowe zagospodarowanie odpadów poprodukcyjnych. Niestety procedura zabezpieczenia i utylizacji tych odpadów dotyczy przede wszystkim dużych zakładów przemysłowych, ale powinna dotyczyć również zakładów mechaniki pojazdowej, lakierni, stacji diagnostycznych oraz innych uciążliwych zakładów rzemieślniczych. Każdy tego rodzaju zakład powinien rozwiązać problem zbierania i utylizacji odpadów powstających w trakcie procesu technologicznego.

Główną uciążliwością dla środowiska pochodzącą z transportu samochodowego oraz kolejowego jest hałas wytwarzany przez środki transportu oraz emisja spalin. Zanieczyszczenia o wysokiej zawartości ołowiu, są źródłem skażenia gleb, szczególnie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, a pośrednio wód powierzchniowych i gruntowych. Przez obszar gminy przebiegają dwie drogi krajowe: nr 94 (Kraków – Zgorzelec) oraz nr 3 (Świnoujście – Jakuszyce). Ponadto przez obszar gminy przebiega kilka linii kolejowych zbiegających się w miejscowości Miłkowice stanowiącej duży węzeł komunikacji kolejowej.

8. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z WYSTĘPOWANIEM OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

8.1. OBSZARY PRZYRODNICZE OBJĘTE OCHRONĄ

- Użytek ekologiczny „Torfowisko w okolicach Miłkowic” utworzony rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo – krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 185, poz. 2615). Powierzchnia użytku wynosi 1,67 ha.

8.2. OBIEKTY PRZYRODNICZE OBJĘTE OCHRONĄ

- **Pomniki przyrody**

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Pomniki przyrody występujących na obszarze gminy Miłkowice:

- Kochlice: grupa dębów szypułkowych w parku nad groblą – Dec. UW Wrocław nr 32/74 z 07.07.1974r.;
- Na skarpie pomiędzy wsiami Grzymalin i Niedźwiedzice nad rzeką Skorą: dąb szypułkowy – Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 25.10.1994r. (DZ. Urz. Woj. Leg. Nr 22 poz. 148);
- Kochlice: wiąz szypułkowy w parku – Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 25.10.1994r. (DZ. Urz. Woj. Leg. Nr 22 poz. 148);
- Kochlice: dąb szypułkowy w parku – Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 26.10.1994r. (DZ. Urz. Woj. Leg. Nr 29 poz. 259).

• **Ochrona gatunkowa**

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginieciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Stanowiska roślin chronionych zinwentaryzowane na obszarze gminy Miłkowice:

1. Konwalia majowa (*Convallaria maialis*) - płat o powierzchni około 120 m², w lesie dębowym, około 300 m na pd - zach. od miejscowości Jezierzany.
2. Porzeczka czarna (*Ribes bigrum*) - w lesie olchowym, około 300 m na pd od stacji towarowej Miłkowice.
3. Porzeczka czarna (*Ribes nigrum*) - las olchowy, około 1000 m na wsch od stacji towarowej Miłkowice.
4. Grąźel żółty (*Nuphar luteum*) - w stawie, około 1500 m na wsch od stacji towarowej Miłkowice.
5. Grąźel żółty (*Nuphar luteum*) - w stawie, około 200 m na pn - zach od poprzedniego stanowiska.
6. Porzeczka czarna (*Ribes nigrum*) - często, w lesie olchowym wokół stawu - stanowisko nr 122.
7. Porzeczka czarna (*Ribes nigrum*) - w lesie olchowym, około 1800 m na wsch od stacji towarowej Miłkowice.
8. Listera jajowata (*Listera ovata*) - w łągach, około 600 m na wsch od Kochlic.
9. Lilia złotogłów (*Lilium martagon*) - kilkanaście osobników w grądzie, około 600 m na wsch od Kochlic.
10. Marzanka wonna (*Asperula odorata*) - licznie na powierzchni kilkuset m², około 600 m na wsch od Kochlic.
11. Pierwiosnka wyniosła (*Primula olatier*) - kilka osobników w łągu olszowy, około 600 m na wsch od Kochlic.
12. Kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*) - w łągach i grądach, około 600 m na wsch od Kochlic.
13. Konwalia majowa (*Convallaria maialis*) - w grądach i lasach mieszanych, około 600 m na wsch od Kochlic.
14. Wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum*) - ponad sto osobników, około 600 m na wsch od Kochlic.
15. Wiciokrzew pomorski (*Lonicera periclymeum*) - kilka płatków, w lesie, około 700 m na pd - wsch od Kochlice.

16. Wawrzynek wilczelyko (*Daphne mezereum*) - kilkadziesiąt osobników w lesie, około 800 m na pd - wsch od Kochlic.
17. Kruszczyk szerokolistny (*Epipactis latifolia*) - kilkadziesiąt osobników, około 1100 m na pd - wsch do Kochlic.
18. Buławnik wielokwiatowy (*Cephalanthera alba*) - dwa kwitnące osobniki, około 1100 m na pd - wsch od Kochlic.
19. Kruszczyk szerokolistny (*Epipactis latifolia*) - jeden kwitnący osobnik w lesie, około 1100 m na pd - wsch od Kochlic.
20. Wiciokrzew pomorski (*Lonicera periclymenum*) - bardzo liczne i rozległe płaty w lesie mieszanym, około 1100 m na pd - wsch od Kochlic.
21. Barwinek pospolity (*Vinca minor*) - płat o powierzchni kilkadziesiąt m², w lesie sosnowym, około 1500 m na pn od Rzeszotar.
22. Podkolan biały (*Platanthera bifolia*) - licznie na skraju lasu dębowego, około 1000 m na pn od Rzeszotar.
23. Podkolan biały (*Platanthera bifolia*) - kilkanaście osobników na skraju lasu dębowego, około 300 m na pn od Rzeszotar.
24. Bluszcz pospolity (*Hedera helix*) - kilkadziesiąt osobników w lesie dębowym, około 200 m na pn od Rzeszotar.
25. Podkolan biały (*Platanthera bifolia*) - kilkadziesiąt osobników na skraju lasu dębowego, około 600 m na pn od Rzeszotar.
26. Bluszcz pospolity (*Hedera helix*) - kilka osobników w lesie dębowym, około 300 m na pn od Rzeszotar.
27. Pierwiosnka wyniosła (*Primula elatior*) - kilkanaście kępek w lesie łęgowym, około 700 m na wsch od Grzymalina.
28. Konwalia majowa (*Convallaria maialis*) - obficie w lesie grądowy około 1000 m na wsch od Grzymalin.
29. Ziemowit jesienny (*Colchicum autumnale*) - podmokła łąka, około 90m na pd od Kochlic.
30. Pierwiosnka wyniosła (*Primula elatior*) - kilkanaście kępek w podmokłym lesie, około 500 m na wsch od Głuchowic.
31. Podkolan biały (*Platanthera bifolia*) - kilkanaście osobników w świetlistym lesie liściastym, około 300 m na zach od Kochlic.
32. Listera jajowata (*Listera ovata*) - w łęgu olchowym, około 1000 m na pd od Kochlic.
33. Storzyczek plamisty (*Orchis maculata*) - kilkanaście osobników na skrajach lasów olchowych, około 1000 m na pd od Kochlic.

9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

9.1. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO SYSTEMU KOMUNIKACJI

9.1.1. Komunikacja kolejowa

Przez gminę przebiega ważny szlak kolejowy o znaczeniu ponadregionalnym i międzynarodowym relacji Wrocław – Węglińiec. Ponadto funkcjonują linie kolejowe o znaczeniu lokalnym, wykorzystywane dla przewozów pasażerskich i towarowych:

- nr 275 – relacji: Wrocław – Wrocław - Gubinek (przez Legnicę, Miłkowice, Żagań),
- nr 282 – relacji: Miłkowice – Żary (przez Chojnów, Bolesławiec),
- nr 289 – relacji: Legnica – Rudna Gwizdanów, (przez Lubin),
- nr 296 – relacji: Wielkie Piekary – Miłkowice.

Na obszarze wsi: Jezierzany, Kochlice, Miłkowice, Pątnówek-Bobrów, Rzeszotary, Siedliska, Ulesie występują tereny zamknięte, przez które przebiegają linie kolejowe.

9.1.2. Komunikacja drogowa

Przez gminę przebiegają ważne drogi o znaczeniu ponadregionalnych: drogi krajowe oraz powiatowe i gminne.

- **Drogi krajowe**
  - ⇒ droga nr 3 relacji: Lubin – Legnica;
  - ⇒ `droga nr 94 relacji: Chojnów – Legnica – Prochowice.
- **Drogi powiatowe**
  - ⇒ droga nr 1227 relacji: Kochlice – Wiercień - Lisiec;
  - ⇒ droga nr 1250 relacji: Dobrzejów - Miłogostowice;
  - ⇒ droga nr 2174 relacji: Legnica - Pątnówek;
  - ⇒ droga nr 2194 – relacji: Rzeszotary - Grzymalin - Niedźwiedzice - Chojnów;
  - ⇒ droga nr 2208 relacji: Głuchowice - Grzymalin;
  - ⇒ droga nr 2209 relacji: Lipce Ulesie;
  - ⇒ droga nr 2210 relacji: Rzeszotary – Miłkowice - Studnica;
  - ⇒ droga nr 2214 relacji: Niedźwiedzice - Miłkowice;
  - ⇒ droga nr 2216 relacji: Budziwojów - Siedliska – do skrzyżowania z drogą powiatową nr 2210;
  - ⇒ droga nr 2611 relacji: Łukaszów - Gierałtowice - Gniewomirowice – Jezierzany.

Uzupełnieniem dróg powiatowych są drogi gminne, służące obsłudze ruchu lokalnego.

9.2. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

9.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Na obszarze gminy, wszystkie miejscowości są zwodociągowane i zaopatrywane w wodę z systemu wodociągowego miasta Legnicy. W miejscowości Ulesie oraz na odcinku wodociągu relacji Gniewomirowice – Goślinów, funkcjonują dwie pompownie wody. Stan techniczny sieci określa się jako dobry. Ponadto na obszarze gminy istnieją również lokalne ujęcia wody.

9.2.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na obszarze gminy sieć kanalizacyjną zrealizowano dotychczas w obrębie pięciu miejscowości: Miłkowice, Siedliska, Grzymalin, Kochlice i Głuchowice. Większość ścieków odprowadzana jest do oczyszczalni ścieków w systemie grawitacyjno – ciśnieniowym. Pozostałe miejscowości nie posiadają urządzeń kanalizacji sanitarnej. Istnieją jedynie odcinki kanalizacji deszczowej odprowadzającej wody opadowe do cieków powierzchniowych oraz rowów melioracyjnych.

W Miłkowicach istnieje mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków, która wymaga modernizacji. Obecnie oczyszczalnia nie jest w stanie przyjąć ścieków z obszaru całej gminy.

W południowo – wschodniej części gminy znajdują się pola irygacyjne przyjmujące ścieki bytowo – gospodarcze z przepompowni ścieków w Legnicy. Znajdują się one w dobrym stanie technicznym i mogą przyjąć dwukrotnie większą ilość ścieków w stosunku do ilości aktualnie odprowadzanej.

9.2.3. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów

Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów odbywało się do niedawna częściowo na gminne wysypisko odpadów w Grzymalinie oraz za pośrednictwem Zakładu Oczyszczania Miasta w Legnicy na wysypisko zlokalizowane w rejonie Dobrzejowa. Gminne wysypisko w Grzymalinie zostało zamknięte i rozpoczęto proces jego rekultywacji.. Urządzone zostało na terenie byłej piaskowni w odległości ok. 500m od najbliższych zabudowań. Teren charakteryzuje się niskim poziomem wód gruntowych. Nie prowadzi się zorganizowanej segregacji odpadów, co niestety przyspiesza zapełnienie wysypiska.

Ponadto na obszarze gminy znajduje się kilkanaście dzikich wysypisk wymagających likwidacji i rekultywacji.

9.2.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Przez obszar gminy tranzytowo przebiegają linie wysokiego napięcia 110 kV. Miejscowości gminy zasilane są w energię elektryczną liniami średniego napięcia 20 kV do stacji transformatorowych 20kV/0,4 kV (głównie słupowych).

9.2.5. Zaopatrzenie w energię ciepłą

Na obszarze gminy nie istnieją urządzenia i obiekty systemów centralnego ogrzewania. Funkcjonuje jedynie kilka kotłowni (głównie na opał stały) dla potrzeb pojedynczych obiektów. Ogrzewanie zabudowy mieszkalnej oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła opalanych węglem, koksem oraz gazem płynnym.

9.2.6. Zaopatrzenie w gaz

Przez obszar gminy przebiega gazociąg wysokoprężny. Jednakże jest to linia przesyłowa nie zaopatrująca miejscowości gminy Miłkowice.

9.2.7. Telekomunikacja

W gminie Miłkowice funkcjonują dwie centrale telefoniczne: w Miłkowicach oraz w Rzeszotarach. Centrala w Miłkowicach połączona jest odgałęzieniem przewodu światłowodowego z głównym przewodem relacji Bolesławiec – Legnica. Na obszarze całej gminy istnieje sieć telekomunikacyjna w postaci linii kablowych podziemnych i napowietrznych oraz linii kablowych w kanalizacji teletechnicznej.

10. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z POTRZEBAMI I MOŻLIWOŚCIAMI ROZWOJU GMINY W TYM ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONAD-LOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Gmina Miłkowice zlokalizowana jest według planu zagospodarowania przestrzennego województwa Dolnośląskiego w obrębie trzech stref funkcjonalno – przestrzennych: w strefie obszarów rolno – leśnych o dominujących funkcjach ochrony walorów środowiska, w strefie rolno – przemysłowej oraz w strefie związanej z Legnicko – Głogowskim Okręgiem Miedziowym o przeważającym udziale funkcji przemysłowej i gospodarczej.

Ponadto na obszarze gminy, w miejscowości Rzeszotary, przy drodze krajowej nr 3, wskazano obszar zaliczony do Regionalnej Strefy Rozwoju Przedsiębiorczości, przeznaczonej do rozwoju działalności produkcyjnej i rzemiosła nieuciążliwego.

Na obszarze gminy Miłkowice nie zostały wprowadzone programy służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Uwzględnione zostały uwarunkowania przestrzenne wykraczające funkcjonalno – przestrzennymi powiązaniem poza teren gminy.

1. W zakresie komunikacji kolejowej uwzględnia się:

- modernizacja linii kolejowej AGC (E – 30) w celu uzyskania podwyższonych prędkości;
- modernizacja linii kolejowej nr 275 w celu uzyskania podwyższonych prędkości;
- przebieg pozostałych istniejących linii kolejowych.

2. W zakresie układu komunikacji uwzględnia się:

- pozostawienie rezerwy terenowej dla autostrady A-3 na odcinku północnym (wariant przebiegu drogi ekspresowej S-3, do czasu uzyskania ostatecznej decyzji środowiskowej dla drogi S-3 lub zmiany PZPW);
- budowa obwodnicy wsi Kochlice – wariant przebiegu drogi ekspresowej S-3;
- dla drogi krajowej nr 3 uzyskanie parametrów klasy GP, docelowo klasy S (wariant przebiegu drogi ekspresowej S-3); po realizacji obwodnicy wsi Kochlice, na odcinku przebiegającym przez wieś - uzyskanie docelowo parametrów klasy Z;
- dla drogi krajowej nr 94 uzyskanie docelowo parametrów klasy GP.
- budowa połączenia drogi krajowej nr 94 oraz 3 po południowo – zachodniej stronie wsi Lpice – rozwiązanie wariantowe w stosunku do przebiegu drogi projektowanej wzdłuż drogi S3 na odcinku od ronda na węźle na wysokości ul. Chojnowskiej do ronda przy Cmentarzu.

3. W zakresie infrastruktury technicznej uwzględnia się:

- budowę całościowego systemu gospodarki odpadami na podstawie „planu gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego;
- kompleksowe rozwiązywanie problemów zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków;
- istniejącą sieć gazową wysokiego ciśnienia 6,3 MPa,
- rozbudowę i modernizację układu krajowego sieci gazowej wysokiego ciśnienia poprzez budowę stacji redukcyjnych I^o przy istniejącym gazociągu w pobliżu miejscowości: Grzymalin, Jakuszów i Ulesie;
- realizację linii napowietrznych 110 kV relacji:
  - Huta Legnica – Legmet – do istniejącej linii 110 kV Legnica Zosinek – Legnica Północ;
  - powiązanie istniejących linii 110 kV S461 i S434;
  - budowę i rozbudowę linii elektroenergetycznych 110 kV w obszarach zwiększonej aktywności społeczno – gospodarczej;
  - uwzględnienie wzdłuż istniejących i przewidywanych linii elektroenergetycznych o napięciu 110 kV obszaru szkodliwego oddziaływania pola elektromagnetycznego.

4. W zakresie ochrony przeciwpowodziowej uwzględnia się:

- budowę polderu Grzymalin, Niedźwiedzice i Rzeszotary na rzece Czarna Woda;
- obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią zasięg wody Q1%, na podstawie „Studium ochrony przed powodzią zlewni rzeki Kaczawy”;
- obszary potencjalnego zagrożenia powodzią, na podstawie „Studium ochrony przed powodzią zlewni rzeki Kaczawy”;

5. W zakresie ochrony zasobów mineralnych oraz gospodarki kopalinami uwzględnia się:

- uwzględnienie lokalizacji udokumentowanych złóż surowców naturalnych: WB złoża Legnica Pole W, PP570 Chróśtnik, KN6278 Dobrzejów;
- prowadzenie sukcesywnej rekultywacji obszarów zdegradowanych w wyniku działalności górniczej;
- minimalizację negatywnych oddziaływań eksploatacji kopaliny użytecznych na środowisko przyrodnicze i środowisko człowieka.

6. W zakresie ochrony zasobów wód podziemnych uwzględnia się: objęcie wysoką ochroną (OWO) obszarów zasilania Subzbiornika Lubin (nr 316).

11. WYSTĘPOWANIE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH

Na obszarze gminy, zgodnie z decyzją Nr 62 Ministra Infrastruktury z dnia 26 września 2005 roku, występują tereny zamknięte, przez które przebiegają linie kolejowe:

- Jezierzany: działka nr 111,
- Jakuszów: działka nr 183,
- Kochlice: działka nr 227,
- Miłkowice: działka nr 466/1,
- Pątnówek – Bobrów: działki nr: 302/1, 302/2,
- Rzeszotary: działka nr 57,
- Siedliska: działki nr: 51, 515,
- Ulesie: działka nr 539.